

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Aurelijos Žiogaitės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Viešoji tvarka ir moralė kaip pagrindas atsisakyti registruoti
Bendrijos prekių ženklą**

Vadovas: prof. dr. (HP) Vytautas Mizaras
Recenzentas: lekt. dr. Marius Jakutavičius

Vilnius 2012

Turinys

Ižanga	3
I. VIEŠOJI TVARKA IR MORALĖ: SAMPRATŲ ĮVAIROVĖ	6
1.1. Viešosios tvarkos samprata	9
1.2. Moralės samprata.....	14
1.3. Viešosios tvarkos ir moralės santykis	18
1.4. Viešosios tvarkos ir moralės apsauga <i>versus</i> įsitikinimų išraiškos ir informacijos laisvė.....	20
1.5. Baigiamosios įžvalgos	25
II. VIEŠOJI TVARKA IR MORALĖ KAIP PAGRINDAS ATSIŠAKYTI REGISTRUOTI BENDRIJOS PREKIŲ ŽENKLĄ: PRAKTINIAI ASPEKTAI	26
2.1. Ženklų, herbų ir emblemų apsauga.....	27
2.2. Religijos ir religinių simbolių apsauga	30
2.3. Apsauga nuo rasistinių žodžių ar epitetų	35
2.4. Apsauga nuo prekių ženklų, kuriuose yra bedieviškų (šventvagiškų) elementų ar kurie parodo neigiamą požiūrį į pagarbos vertus dalykus	38
2.5. Apsauga nuo prekių ženklų, kuriuose yra vulgarių žodžių ar simbolių.....	41
2.6. Apsauga nuo prekių ženklų, kuriuose yra seksualumo (erotizmo) elementų.....	43
2.7. Apsauga nuo ženklų, kuriuose yra užuominų, juodinančių ar neigiamai apibūdinančių kitą asmenį, šmeižto elementų.....	45
2.8. Apsauga nuo ženklų, kuriais siūloma ar skatinama neteisėta veikla	47
2.9. Baigiamosios įžvalgos	50
Išvados	54
Literatūra.....	56
Santrauka	64
Summary.....	65

Ižanga

Prekių ženklų teisė, kaip intelektinės nuosavybės teisės dalis, yra susijusi su įvairių teisių ir teisėtų interesų apsauga bei derinimu. Kad veiksmingai galiotų nacionalinė, regioninė ir tarptautinė prekių ženklų sistema, turi būti derinami, iš vienos pusės, prekių ženklo savininko, o iš kitos pusės, kitų visuomeninių santykių dalyvių bei vartotojų interesai. Įstatymų leidėjas, siekdamas sureguliuoti iš esmės skirtingus interesus ir apsaugoti silpnesniąsias santykių šalis, neretai teises ir pareigas apibrėžia imperatyviomis teisės normomis, kuriomis suvaržomos kai kurios asmenų (pavyzdžiui, prekių ženklų savininkų) teisės. Vienas iš tokių apribojimų – tai institucijos, registruojančios prekių ženklus, teisė atsisakyti registruoti prekių ženklą, prieštaraujantį viešajai tvarkai ar moralei.

Temos aktualumas. Ši tema reikšminga ne tik doktrinai, bet ir praktikai, kadangi dar 2011-05-24 Europos Komisija pristatė intelektinės nuosavybės teisių bendrosios strategijos viziją¹, kurioje *inter alia* išreiškiamas siekis modernizuoti prekių ženklų sistemą tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniu lygiu, kad ji taptų veiksmingesnė, našesnė ir nuoseklesnė. Tačiau sistemos veiksmingumas ir našumas priklauso ne tik nuo pačios sistemos, bet ir nuo operatyvaus prekių ženklų registravimo, aiškių taisyklių, kurios svarbios ne tik prieš registruojant, bet ir įregistravus prekių ženklus, egzistavimo. Nors viešoji tvarka ir moralė yra visuotinai pripažįstamos ir ginamos, tačiau dažnai, net jų apsaugą įtvirtinus įstatyminiu lygiu, sunku nustatyti, kas sudaro šių sąvokų turinį, o dar sudėtingiau nurodyti konkrečias taisykles, kurios leistų vienareikšmiškai įvertinti, ar prekių ženklas pažeidžia vertybes, kurios saugomos šių sąvokų pagrindu. Kyla klausimas, kokio pobūdžio veiksmai gali būti laikomi viešosios tvarkos ir moralės normų pažeidimu. Tik išanalizavus viešosios tvarkos ir moralės teorijas bei sampratas, teismų bei kompetentingų institucijų praktiką, aiškinančią jas, galima nustatyti kriterijus, kurių pagrindu galima atsisakyti registruoti prekių ženklą, taip užtikrinant prekių ženklų savininkų bei visos visuomenės teisėtų lūkesčių principo apsaugą. Be to, ši tema aktuali ne tik Bendrijos prekių ženklų, bet ir nacionalinėms prekių ženklų sistemoms, kadangi tiek Prekių ženklų reglamentas, tiek direktyvos, skirtos nacionalinėms prekių ženklų sistemoms harmonizuoti, numato iš esmės tuos pačius atsisakymo registruoti prekių ženklus pagrindus.

---

¹ 2011-05-24 Europos Komisijos pranešimas „Intelektinės nuosavybės teisių vieninga rinka, skatinanti kūrybiškumą ir inovacijas, siekiant ekonominio augimo, aukštos kokybės darbo vietų bei pirmos klasės prekių ir paslaugų Europoje“ [interaktyvus]. KOM (2011) 287 [žiūrėta 2011-12-18]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0287:FIN:LT:PDF>> [žiūrėta 2011-12-18].

Darbo originalumas. Autorės žiniomis ši tema doktrinos šaltiniuose nėra plačiai nagrinėta. Užsienio literatūroje galima aptikti tik siauras šio absoliutaus pagrindo atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą apžvalgas, kuriuose trumpai apžvelgiami galiojantys teisės aktai ir teismų bei institucijų, registruojančių prekių ženklus, praktika.

Tyrimo tikslai ir uždaviniai. Darbe siekiama atskleisti viešosios tvarkos ir moralės sampratų įvairovę ir jų turinio priklausomybę nuo daugelio veiksnių, įvertinti viešosios tvarkos ir moralės apsaugos ir įsitikinimų išraiškos laisvės santykį ir nubrėžti prekių ženklų vertinimo gaires ir kriterijus. Siekiant šių tikslų, šiam darbui keliami tokie pagrindiniai uždaviniai: 1) išanalizuoti viešosios tvarkos ir moralės sampratų raidą, palyginti skirtingas teorijas, aiškinančias šias sąvokas, ir nustatyti viešosios tvarkos bei moralės sąvokų tarpusavio santykį; 2) atskleisti viešosios tvarkos ir moralės apsaugos ir įsitikinimų išraiškos laisvės santykį ir apibrėžti kriterijus, kuriems esant įsitikinimų išraiškos laisvė gali būti apribota; 3) išnagrinėti normas, reglamentuojančias teisę atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą viešosios tvarkos ir moralės apsaugos sumetimais; 4) išanalizuoti ir įvertinti Vidaus rinkos derinimo tarnybos (Office for Harmonization in the Internal Market (OHIM)) (toliau tekste – „VRDT“) ir kitų prekių ženklus registruojančių institucijų bei teismų praktiką bylose dėl prekių ženklų, prieštaraujančių viešajai tvarkai ir moralei; 5) apibrėžti galimas prekių ženklų vertinimo gaires ir kriterijus.

Tyrimo objektas. Šio magistro darbo tyrimo objektas - viešoji tvarka ir moralė kaip pagrindas atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą. Pirmoje darbo dalyje pateikiama viešosios tvarkos ir moralės sampratų bei teorijų įvairovė, jų tarpusavio ryšys ir santykis su teisės normomis, įvertinamas šio pagrindo santykis su įsitikinimu išraiškos laisve. Antrojoje darbo dalyje pagrindinis dėmesys sutelkiamas į tarptautinių, Europos Sąjungos ir nacionalinių institucijų praktiką, nagrinėjant bylas, susijusias su atsisakymu registruoti prekių ženklą, prieštaraujantį viešajai tvarkai ir moralei, taip atskleidžiant pagrindines prekių ženklų vertinimo gaires ir kriterijus. Nors tyrimo apimtis ribojama Bendrijos prekių ženklų sistema, siekiant visapusiškai išnagrinėti šį atsisakymo registruoti Bendrijos prekių ženklą pagrindą, kaip papildomu informacijos ir argumentacijos šaltiniu, lyginamuoju aspektu vadovaujamosi užsienio šalių institucijų bei teismų praktika.

Tyrimo metodai. Atsižvelgiant į tematiką bei pobūdį, šiame darbe bus naudojami keli metodai, tai - istorinis, lingvistinis, lyginamasis ir sisteminis metodai. Istoriniu metodu atskleidžiama viešosios tvarkos ir moralės sampratų raida ir įvairovė, o lingvistiniu metodu pateikiamos objektų, kurie saugomi šiuo pagrindu, leksinės reikšmės, taip siekiant apibrėžti viešosios tvarkos ir moralės turinį. Šie metodai padeda aiškiau

atskleisti sampratų ir teorijų įvairovę bei jų raidos bruožus, taip parodant jų priklausomybę nuo įvairių veiksnių. Pritaikius šiuos metodus ir įvertinus ekonominius, ideologinius, kultūrinius ir politinius pokyčius visuomenėje, galima apibrėžti viešosios tvarkos ir moralės turinį. Lyginamasis ir sisteminis metodai šiame darbe taip pat svarbūs. Taikant sisteminį metodą, atskleidžiama atsisakymo registruoti prekių ženklą pagrindo, nustatyto reglamente ir aptarto šiame darbe, sąsaja su kitais teisės aktais, o lyginamuoju metodu vertinama skirtinga praktika dėl atsisakymo registruoti Bendrijos prekių ženklą. Analizės pagrindu daromos išvados ir nustatomos prekių ženklų vertinimo gairės ir kriterijai.

Šaltiniai. Darbe bus remiamasi įvairiais teisės šaltiniais. Didžiausią įtaką temos pasirinkimui, analizei bei darbo turiniui daro S. Baird publikacija „Moral Intervention in the Trademark Arena: Barring the Registration of Scandalous and Immoral Trademarks“², Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuro parengtas prekių ženklų registravimo vadovas³ ir teismų, VRDT bei įgaliotųjų institucijų praktika, sprendžiant ginčus dėl atsisakymo registruoti prekių ženklus, prieštaraujančius viešajai tvarkai ir moralei. Siekiant išnagrinėti ir nurodyti nuostatų, susijusių su atsisakymu registruoti Bendrijos prekių ženklą dėl prieštaravimo viešajai tvarkai ir moralei, teisinį pagrindą, vertinamos Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės apsaugos⁴ (toliau – „Paryžiaus konvencija“), Tarybos direktyvos Nr. 89/104/EEB⁵ (toliau – „Pirmoji prekių ženklų direktyva“), Tarybos direktyvos Nr. 2008/95/EB⁶ (toliau – „Antroji prekių ženklų direktyva“), 2009-02-26 Tarybos reglamento Nr. 207/2009 dėl Bendrijos prekių ženklo⁷ (toliau – „Prekių ženklų reglamentas“) nuostatos.

---

² BAIRD, S.R. Moral Intervention in the Trademark Arena: Barring the Registration of Scandalous and Immoral Trademarks. *The trademark reporter*, 1993, 83 tomas, Nr. 5, p. 704.

³ Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuro prekių ženklų registravimo vadovas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ipo.gov.uk/tmmanual-chap3-exam.pdf>>; <<http://www.ipo.gov.uk/prevoffensive.pdf>> [žiūrėta 2011-12-31].

⁴ 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos. Valstybės žinios, 1996, Nr. 75-1796.

⁵ 1988-12-21 Pirmoji Tarybos direktyva Nr. 89/104/EEB valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti. OJ L 40, 11.2.1989, p. 1-7.

⁶ 2008-10-22 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2008/95/EB valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (kodifikuota redakcija). OL L 299, 2008 11 8, p. 25-33.

⁷ 2009-02-26 Tarybos reglamentas (EB) Nr. 207/2009 dėl Bendrijos prekių ženklo (Kodifikuota redakcija). OJ L 78, 24.3.2009, p. 1-42.

I. VIEŠOJI TVARKA IR MORALĖ: SAMPRATŲ ĮVAIROVĖ

Nors gyvename laikais, kuomet vyrauja liberalios nuotaikos, viešosios tvarkos ir moralinių vertybių apsauga nepraranda savo reikšmės visuomenėje. Matyt, kol gyvuoja tauta ir valstybė, pamatinių vertybių apsauga yra svarbi siekiant užtikrinti ne tik asmenų teises ir laisves, bet ir valstybinę santvarką. Kaip matysime vėliau, moralės ir viešosios tvarkos apsauga garantuojama daugelyje teisės aktų. Ne išimtis teisės aktai, reglamentuojantys intelektualinės nuosavybės apsaugą.

Literatūroje pateikiama nemažai sąvokų, aiškinančių, kas yra prekių ženklas, tačiau visas jas vienija dvejopa prekių ženklo funkcija: *pirma*, teisė pirmą kartą pateikti prekes į rinką kartu užtikrinant savininko statusą ir reputaciją (prekių ženklo specifinis turinys, pirmą kartą pripažintas byloje *Centrafarm v. Winthrop*) ir, *antra*, apsaugoti vartotojus nuo klaidinimo ir apgaulės (esminė prekių ženklo funkcija, *Hoffmann - La Roche* byloje)⁸. Nesuteikiant pagrindinio dėmesio prekių ženklo sąvokai, kuri įvairių autorių apibūdinama skirtingai, vadovaujantis Prekių ženklų reglamentu, direktyvomis ir nacionaliniais teisės aktais, trumpai prekių ženklą galima apibrėžti kaip bet koki žymenį, kurį galima pavaizduoti grafiškai ir kuris leidžia atskirti vieno asmens prekes arba paslaugas nuo kito asmens prekių ar paslaugų. Tačiau vien atitikimo prekių ženklo sąvokai nepakanka, kad žymuo būtų registruojamas kaip Bendrijos prekių ženklas. Prekių ženklo registracija yra sąlygota absoliučių ir santykinųjų pagrindų, kuriems esant prekių ženklus registruojanti institucija gali atsisakyti registruoti prekių ženklą arba registracija gali būti pripažįstama negaliojančia.

Atsisakymo registruoti pagrindai turėtų būti aiškinami atsižvelgiant į bendrąjį interesą, kuriuo grindžiamas kiekvienas iš jų. Bendrasis interesas, į kurį atsižvelgiama nagrinėjant šiuos pagrindus, gali ir net privalo atspindėti skirtingus vertinimus pagal konkretų atmetimo pagrindą⁹.

Teisinis pagrindas. Viešoji tvarka ir moralė kaip pagrindas atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą yra aptartas Paryžiaus konvencijos 6 (quinquies) straipsnyje, Prekių ženklų reglamento 7 straipsnio 1 dalies (f) punkte, Pirmosios ir Antrosios prekių ženklų direktyvų 3 straipsnio 1 dalies (f) punkte bei atitinkamuose nacionaliniuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose prekių ženklų apsaugą.

---

⁸ BARNARD, C. *Europos Sąjungos materialinė teisė* (iš anglų kalbos vertė Girdzevičienė D., et al.). I tomas. Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 226.

⁹ Žr. Europos Teisingumo Teismo 2004-04-29 sprendimas sujungtose bylose C-456/01 ir C-457/01, *Henkel v. VRDT*, Rink. p. I-5089, 45-46 punktai; 2004-09-16 sprendimas byloje C-329/02, *SAT.1 v. VRDT*, Rink. p. I-8317, 25 punktas.

Reikia pažymėti, kad sistemiškai vertinant aukščiau nurodytus teisės aktus, galima pastebėti vieną skirtumą: jei Prekių ženklų reglamentas, direktyvos ir jų pagrindu priimti nacionaliniai teisės aktai Europos Sąjungos valstybėse narėse numato, kad atsisakyti registruoti prekių ženklą galima tais atvejais, kai jis prieštarauja viešajai tvarkai ir *nusistovėjusiems moralės principams*, tai Paryžiaus konvencija nesutelkia dėmesio ties laiko kriterijumi („nusistovėję“), tarsi suteikdama galimybę ginčyti prekių ženklus ir tada, kai moralės normos dar nėra įsitvirtinusios visuomenėje, pavyzdžiui dėl per trumpo priglįjimo laikotarpio arba dėl tam tikros visuomenės grupės pasipriešinimo, tačiau jau turėtų būti pripažįstamos ginamomis.

Įdomu tai, kad, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas¹⁰ nustato platesnės apimties atsisakymo registruoti pagrindą – žymens prieštaravimas moralei ar viešajai tvarkai, etinėms visuomenės normoms, žmoniškumo principams (6 straipsnio 1 dalies 6 punktas), o Prekių ženklų registravimo taisyklės¹¹ detalizuoja šio pagrindo turinį, nurodydamos, kad žymuo nepripažįstamas ženklų, jeigu savo turiniu prieštarauja moralei ar viešajai tvarkai ir ypač jeigu jis yra tokio pobūdžio, kad gali suklaidinti visuomenę, prieštarauja tarptautinėms sutartims, kurias yra pasirašiusi Lietuvos Respublika, propaguoja agresyvumą ar rasizmą (keiksmažodžiai, nepadorūs piešiniai, žodžiai, vaizdai, rasistiniai šūkių ir pan.) (taisyklių 114.6 punktas). Taigi tokiu reglamentavimu iš esmės išplečiamas viešosios tvarkos ir moralės turinys, gretinant šias sąvokas su visuomenės klaidinimu, tarptautinių sutarčių pažeidinėjimu, agresijos ir rasizmo propagavimu. Kita vertus, kyla klausimas, ar šis pagrindas turėjo būti taip išplėstas, kadangi visuomenės apsauga nuo agresijos ir rasizmo, tarptautinių sutarčių laikymasis yra susiję su viešąja tvarka, todėl tokiu reguliavimu iš esmės gali būti iškreiptas arba nereikalingai susiaurintas viešosios tvarkos ir moralės turinys, kuris, kaip vėliau šiame darbe bus atskleista, turėtų priklausyti nuo individualios situacijos vertinimo.

Tikslai. Manytina, kad reguliavimo, kuriuo suteikiama galimybė atsisakyti registruoti prekių ženklą, prieštaraujantį viešajai tvarkai ir moralei, atsiradimą suponuoja šie tikslai: 1) siekis užtikrinti, kad prekių ženklai, kurių naudojimas iš esmės galėtų pažeisti pagrindines visuomenines vertybes, moralės normas, galiojančias viešosios tvarkos taisykles, nebūtų registruoti Bendrijos prekių ženklų registre, nepaisant to, kad jie atitinka visus formaliuosius registracijos kriterijus; 2) konkurentų teisių užtikrinimas, siekiant apsaugoti nuo tokių prekių ženklų, kurie suteiktų pernelyg didelį pranašumą ir iškraipytų

---

¹⁰ Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 92-2844.

¹¹ Valstybinio patentų biuro 2000-12-29 įsakymas Nr. 123 „Dėl Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymo Nr. VIII-1981 įgyvendinimo“ (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 11-331.

sąžiningą konkurenciją nesąžiningais veiksmais ir neteisėtais, moralei ir viešajai tvarkai prieštaraujančiais būdais registravimo; 3) balanso tarp išraiškos laisvės ir viešosios tvarkos bei moralės apsaugos užtikrinimas; 4) visų formų diskriminacijos uždraudimo, žmogaus teisių apsaugos įgyvendinimas; 5) apsauga nuo nusikalstamų veikų kurstymo; 6) vaikų teisės sveikai vystytis, apimančios vaiko fizinį, protinį, dvasinį, psichologinį, dorovinį, socialinį vystymąsi, užtikrinimas.

Nei Prekių ženklų reglamente, nei direktyvose, kurie galioja ir yra taikomi prekių ženklų teisėje, nėra atskleistas sąvokų viešojo tvarka ir moralė turinys. Viešojo tvarka ir moralė kaip pagrindas atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą yra suformuluotas labai plačiai ir palieka daug vietos interpretacijai. Šios sąvokos yra įvairialypės ir priklauso nuo daugelio aplinkybių ir veiksnių. Jų turinys sietinas ne tik su atliekamais veiksmais bei jų pasekmėmis, bet ir su reguliavimo tikslais.

Prekių ženklų savininkų teisė laisvai pasirinkti žodžius ir ženklus registruotinuose prekių ženkluose turėtų būti užtikrinta, nepamirštant visuomenės apsaugos nuo įžeidžiančių, užgaulių, nusikalstamas veikas, dezorganizaciją skatinančių ir panašių ženklų. Visgi, kartais gali būti susiduriama su sunkumais, siekiant atskirti ribą tarp to, kas yra šokiruojantis, keliantis pasibjaurėjimą ar neskoningas, ir to, kas sukelia įžeidžiantį, užgaulų poveikį. Vien visuomenės šokiravimas ar ženklo neskoningumas neturėtų būti pakankamas pagrindas atsisakyti registruoti prekių ženklą, reikia vertinti, ar tokiu ženklu pažeidžiama viešojo tvarka ir nusistovėję moralės principai. Sprendžiant, ar prekių ženklas prieštarauja viešajai tvarkai ir moralei, būtina įvertinti, kokie padariniai gali atsirasti ar atsiranda ne tik visuomenei, valstybei, bet ir atskiriems asmenims.

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos¹² 28 straipsnio nuostatas, įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra ne kartą konstatavęs, kad pagal Konstituciją riboti žmogaus teises ir laisves galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai demokratinėje visuomenėje yra būtini siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo¹³. Kitaip tariant, žmogaus teisės ir laisvės bei įstatymų saugomi interesai, įskaitant savininko teisę registruoti prekių ženklą, gali būti ribojami, kai tokie ribojimai yra būtini

¹² Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007-05-05 nutarimas „Dėl minimalių kvalifikacinių reikalavimų mokslininkams“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt>> [žiūrėta 2011-12-04].

siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves, kurių apsaugą galima sieti su viešosios tvarkos ir moralės kriterijų taikymu.

Taigi, nubrėžus ataskaitos tašką, kuris nusako, kad viešoji tvarka ir moralė gali būti pagrindas apriboti asmens laisves, reikia nustatyti, koks yra moralės ir viešosios tvarkos kaip sąvokų turinys bei kokiais atvejais galima pripažinti, kad tai yra aukštesnis visuomenės gėris, dėl kurio gali būti ribojamos asmens teisės ir laisvės.

1.1. Viešosios tvarkos samprata

Viešąją tvarką galima apibrėžti kaip nerašytas visuomenėje priimtas asmens elgesio viešumoje taisyklės, kurių laikymasis svarbus visuomeniniam gyvenimui, sutaikai, pagrįstos etikos, moralės, pagarbos vieni kitiems principais, susiformavusios pagal teisės ir moralės normas, papročius. Jei traktuotume viešąją tvarką siaurąja ir plačiąja prasme, tai viešoji tvarka plačiąja prasme turėtų apimti visos visuomenės socialinės gerovės ir organizuotumo pagrindus, nacionalinį saugumą, tuo tarpu viešoji tvarka siaurąja prasme turėtų būti suprantama kaip asmenų naudojimas savo teisėmis, nepažeidžiant kitų asmenų teisių, kurias užtikrina kompetentingos valstybės valdžios institucijos. Šių bendro elgesio taisyklių laikymasis užtikrina normalius visuomeninius santykius, tolerantišką bendravimą, civilizuotus konfliktų sprendimo būdus, susilaikymą nuo agresyvių veiksmų ir neteisėtų elgesio formų įgyvendinant savo teises ir interesus bei vykdant pareigas. Viešoji tvarka – tai padėtis ar veikimo būdas, atitinkantis visuomenės reikalavimus. Viešoji tvarka susiklosto remiantis įvairiomis socialinėmis normomis ir turi tikslą užtikrinti žmonių suderintus ir jiems naudingus tarpusavio santykius¹⁴.

Viešosios tvarkos apsauga – vienas svarbiausių šiuolaikinės valstybės uždavinių, nes tai užtikrina (i) teroro aktų ir panašių nusikalstamų veikų prevenciją, (ii) gyventojų saugumą (pažeidimų/nusikalstamų veikų prevencija, saugaus egzistavimo visuomenėje užtikrinimas).

Viešoji tvarka yra vieningas ir integruojantis kompetentingų valstybės institucijų veiklos ir apsaugos objektas, įgalinantis teisėsaugos institucijas užtikrinti žmogaus teises ir laisves, vykdyti nusikalstamų veikų prevenciją. Tačiau viešosios tvarkos apsauga negali būti užtikrinta neapibrėžus viešosios tvarkos sąvokos ir turinio, kuris kinta priklausomai nuo kultūros, tradicijų, papročių, istorinio laikotarpio ar net religijos atskiroje valstybėje ar teritoriniame vienetu.

---

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2003-04-08 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-264, kat. 2.1.2.1.6.1.

Ankstyvaisiais vakarų Europos valstybių vystymosi etapais pagrindinis šalių uždavinys buvo saugoti savo teritoriją nuo išorinių grėsmių. Tuo metu didelę įtaką visuomenei ir joje susiklosčiusiai viešajai tvarkai turėjo Bažnyčia, todėl bažnyčios kartu su vietinėmis bendruomenėmis užtikrino viešąją tvarką taip, kaip ji buvo tuo metu suprantama. Palaipsniui viešosios tvarkos funkciją perėmė policija, kurios funkcijos viešosios tvarkos apsaugos srityje palaipsniui keitėsi nuo itin plačių funkcijų vykdymo iki jų konkretizavimo¹⁵.

XIX a. pab. – XX a. pr. policijos veikloje terminai „viešoji tvarka“, „viešosios tvarkos apsauga“ praktiškai nebuvo vartojami. Pirmieji mėginę šias sąvokas įtraukti į teisinę terminiją ir teoriškai pagrįsti jų turinį buvo to meto vakarų Europos policijos (administracinės) teisės specialistai: V. M. Gesenas, P. Šeiminas, A. I. Elistratovas, taip pat Rusijos mokslininkai: I. E. Andrijevskis, V. F. Deriužinskis, A. A. Lopuchinas, I. T. Tarasovas ir kiti¹⁶. Visgi, vieningo viešosios tvarkos apibrėžimo to meto mokslinėje literatūroje nebuvo. Štai V. F. Deriužinskis, bandydamas atskleisti viešosios tvarkos turinį, vartojo tokias abstrakčias kategorijas kaip „visuomeninė gerovė“, „visuotinė gerovė“¹⁷, A. A. Lopuchinas siūlė viešąją tvarką suvokti kaip visumą priemonių, skirtų žmonių gerovei ir saugumui sukurti¹⁸, o P.G. Vinogradovas teigė, kad viešoji tvarka – „tai būseną, garantuojanti piliečių gyvybę, jų nuosavybės apsaugą, tvarką tarp piliečių, kai jie nedaro žalos vieni kitiems ir remiantis įstatyminėmis nuostatomis yra tenkinami jų interesai“¹⁹.

Vokietijoje viešoji tvarka (vok. - *öffentliche Ordnung*) kaip teisinė sąvoka minima dar 1933 m. Ją apibrėžė Prūsijos aukščiausiasis administracinis teismas kaip visumą nerašytų asmens elgesio viešumoje taisyklių, kiek šių taisyklių paisymas pagal vyraujančias nuostatas yra laikomas būtinaja tinkamo, tvarkingo (vok. - *geordnet*) bendruomenės gyvenimo sąlyga²⁰. Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucinis Teismas taip pat yra nustatęs, kad viešoji tvarka - tai visuma nerašytų taisyklių, kurių laikymasis (vok. - *Befolgung*) pagal atitinkamas vyraujančias visuomenines ir etines

---

¹⁵ МУШКЕТ, И. И.; ХОХЛОВ, Е. Б. *Полицейское право России: проблемы теории*. Sankt Peterburgas, 1998, p. 35-56 (cituojuama pagal NOVIKOVAS, A. Viešosios tvarkos, kaip viešojo saugumo sudedamosios dalies, turinio analizė. *Verslo ir teisės aktualijos* [interaktyvus], 2008, t. 2 [žiūrėta 2011-12-04], p. 86. Prieiga per internetą: <http://www.ttvam.lt/uploads/documents/leidiniai_versl_teis_akt_t2/1186.pdf> [žiūrėta 2011-12-04]).

¹⁶ NOVIKOVAS, A. Viešosios tvarkos, kaip viešojo saugumo sudedamosios dalies, turinio analizė. *Verslo ir teisės aktualijos* [interaktyvus], 2008, t. 2 [žiūrėta 2011-12-04], p. 86. Prieiga per internetą: <http://www.ttvam.lt/uploads/documents/leidiniai_versl_teis_akt_t2/1186.pdf> [žiūrėta 2011-12-04]).

¹⁷ ДЕРЮЖИНСКИЙ, В. Ф. (cituojuama pagal *Supra*, note 16, p. 86).

¹⁸ ЛОПУХИН (cituojuama pagal *Supra*, note 16, p. 86).

¹⁹ ВИНОГРАДОВ, П. Г. (cituojuama pagal *Supra*, note 16, p. 86).

²⁰ Žr. Prūsijos aukštesniojo administracinio teismo 1933-11-09 sprendimas, pastr. 91, 139, 140.

pažiūras (vok. - *Anschauungen*) laikomas tinkamo, tvarkingo (vok. - *geordnet*) žmonių sugyvenimo tam tikroje teritorijoje būtina sąlyga²¹.

Tarpukario Lietuvoje viešoji tvarka buvo suvokiama kaip trijų elementų visuma: viešoji rimtis, viešasis saugumas ir viešoji sveikata²². Viešosios tvarkos suvokimas buvo neatsiejamas nuo policijos veiklos. P. Vilutis viešąją tvarką apibrėžė kaip materialinę tvarką, suprantamą kaip veiksmo padėtį, priešingą kitos padėties (netvarkos) atžvilgiu²³.

Sovietinėje teisėje viešosios tvarkos palaikymas buvo vienas iš svarbiausių elementų teisinėje sistemoje. Viešoji tvarka buvo suvokiama plačiąja ir siaurąja prasme. Plačiąja prasme viešosios tvarkos turinį sudarė visuomeninių santykių, susiklosčiusių visose visuomeninio gyvenimo srityse, laikantis ir įgyvendinant teisinio ir neteisinio pobūdžio socialines normas, sistema²⁴. Siaurąja prasme į viešosios tvarkos turinį buvo įtraukiami ne visi visuomeniniai santykiai, o tik tarp žmonių susiklostantys valiniai visuomeniniai santykiai, reguliuojami teisės normomis, kuriomis užtikrinamas visuomeninės rimties palaikymas, normalus valstybinių ir visuomeninių organizacijų funkcionavimas, piliečiams sudaromos tinkamos darbo ir poilsio sąlygos, gerbiamas jų orumas, moralė²⁵. Be to, sovietinė teisė dėl ideologinių priežasčių dogmiškai nepripažino teisės skirstymo į viešąją ir privatinę, visa teisė tuo metu laikyta viešąja²⁶. Pagrindine sovietinės teisės dalimi, svarbiausia teisės šaka, apie kurią sukosi sovietinė teisė, buvo valstybinė teisė, kuri, be kita ko, apibrėžė valstybės gynimą²⁷.

Palaipsniui vystantis Lietuvos Respublikos teisei sistemai, Konstitucijos nuostatose ir konstitucinėje jurisprudencijoje įsitvirtinto viešosios tvarkos sąvoka. Viešosios tvarkos principai įtvirtinti tokiuose Konstitucijos skirsniuose: „Lietuvos valstybė“ (1-17 str.), „Žmogus ir valstybė“ (18-36 str.), „Visuomenė ir valstybė“ (38-45 str.) ir „Tautos ūkis ir darbas“ (46-54 str.). Viešoji tvarka Lietuvos Respublikos teisėje užtikrinama ir saugoma, nustatant administracinę ir baudžiamąją atsakomybę už veikas, pažeidžiančias viešąją tvarką.

---

²¹ Žr. Vokietijos Federacinės Respublikos Pirmojo Senato 1985-05-14 sprendimas byloje *Brokdorf*, pastr. 69, 315 (352) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.utexas.edu/law/academics/centers/transnational/work_new/german/case.php?id=656> [žiūrėta: 2011-12-04]; Saksonijos policijos įstatymo 1 str. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.jusline.de/index.php?cpid=f92f99b766343e040d46fcd6b03d3ee8&lawid=201&paid=1>> [žiūrėta: 2011-12-04].

²² VILUTIS, P. *Administracinė teisė: bendroji dalis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1939, 141 p.

²³ *Ibid.*

²⁴ *Supra*, note 16, p. 87.

²⁵ *Supra*, note 16, p. 87..

²⁶ ANDRIULIS, V., *et al.* *Lietuvos teisės istorija*. Vilnius, 2002. p. 477.

²⁷ *Ibid.*

Palyginimui galima atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso XIII skirsnį²⁸ ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 284 straipsnį²⁹, kuriais siekiama užtikrinti viešosios tvarkos apsaugą ir nubausti asmenis, pažeidžiančius viešąją tvarką ir žmonių rimtį. Tokiais viešosios tvarkos pažeidimais ir nusikalstamomis veikomis laikomi atitinkamai (i) chuliganizmas (necenzūriniai žodžiai ar gestai viešosiose vietose, įžeidžiamas kibimas prie žmonių ar kiti panašūs veiksmai, pažeidžiantys viešąją tvarką ir žmonių rimtį), neteisėtas šaudymas iš ginklo, civilinių pirotechnikos priemonių įsigijimo, naudojimo nustatytos tvarkos pažeidimai, neblaivumas viešose vietose, viešosios rimties trikdymas, azartiniai lošimai, būrimas, rūkymas tam neskirtose vietose ir pan. veiksmai; (ii) nepagarbos demonstravimas įžūliu elgesiu, grasinimais, patyčiomis arba vandališkais veiksmais aplinkiniams ar aplinkai viešojo vietoje ir visuomenės rimties ar tvarkos sutrikdymas (visuomenės tvarkos ar rimties sutrikdymu paprastai laikomi veiksmai, kai prieš asmenį buvo panaudotas fizinis smurtas, aplinkiniai pasijuto šiurkščiai pažeminti ar šokiruoti, buvo nutrauktas žmonių poilsis ar darbas, padaryta žymi materialinė žala, sutrikdyta normali įmonių ar įstaigų veikla, žmonėms sukeltas didelis išgąstis ar kilo sumaištis, nutrauktas jiems skirtas renginys, sustabdytas eismas ir pan.)³⁰.

Taigi, Lietuvos Respublikos teisėje viešosios tvarkos pažeidimai siejami ne tik su bendromis elgesio taisyklėmis, tačiau vertinama ir visuomenės reakcija į tokį elgesį. Kaip matyti iš teisės aktų formuluočių, viešosios tvarkos pažeidimai Lietuvos Respublikos teisės aktais siejami su imperatyvių teisės normų, bendrųjų elgesio taisyklių nesilaikymu ir visuomenės rimties pažeidimu.

Viešosios tvarkos apsauga svarbi ne tik nacionaliniu, bet ir Bendrijos lygiu. Pagal Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 1 dalį „Sąjungos tikslas – skatinti taiką, savo vertybes ir savo tautų gerovę“³¹, 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Europos Sąjunga „gerbia esmines valstybines <...> funkcijas, įskaitant <...> viešosios tvarkos <...> užtikrinimą“, o 6 straipsnio 1 dalimi skelbiama, kad Europos Sąjunga yra grindžiama laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms bei pagrindinėms laisvėms ir teisinės valstybės principais, t. y. principais, kurie yra bendri valstybėms narėms. Vadovaudamasi Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 2 dalimi, Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurias

²⁸ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 1985, Nr. 1-1.

²⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012-02-28 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-29/2012, kat. 1.2.26.2.1.; 2.3.6.4.5.1.; 2.4.7.

³¹ 2008 m. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija. OL C 115, 2008 5 9, p. 1.

užtikrina 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos Konvencija dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų kaip bendri Bendrijos teisės principai.

Be to, Europos Sąjungos sutarties 36 straipsniu nustatoma, kad laisvo prekių judėjimo apribojimai gali būti taikomi, jei jie yra pagrįsti viešosios tvarkos apsaugos sumetimais. Pastarosios sąvokos turinį gana plačiai aiškina Europos Teisingumo Teismas.

Manytina, kad Europos Teisingumo Teismo plėtojama viešosios tvarkos sąvoka nėra autonominė, todėl gali būti naudojama ir prekių ženklų teisėje. Viešosios tvarkos, kuri išimtinai susijusi su elgesiu visuomenėje, turinys turėtų būti aiškinamas vienodai visų teisės šakų ir institutų atžvilgiu.

Europos Teisingumo Teismo praktikoje viešąją tvarką pripažįstama valstybių narių vidaus teisės normos, nustatytos visiems asmenims, esantiems atitinkamoje valstybėje narėje, ir kiekvienam joje galiojančiam teisiniam santykiui, ir kurių paaisymas gali būti laikomas turintis sprendžiamą įtaką politinei, socialinei ar ekonominei atitinkamos valstybės narės sistemai³². Tačiau viešosios tvarkos išimtis yra ribotos taikymo apimties. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką nacionalinių valdžios institucijų rėmimasis viešosios tvarkos sąvoka bet kuriuo atveju reikalauja, kad, be įstatymo pažeidimu sukkelto visuomenės sutrikdymo, kiltų reali ir pakankamai didelė grėsmė pagrindiniam visuomenės interesui³³. Tačiau reikia nepamiršti, kad vienos vertybių sistemos, kalbant apie veiksmus, kurie gali būti laikomi prieštaraujančiais viešajai tvarkai³⁴, nėra, todėl viešosios tvarkos sąvokos, kaip ir moralės, suvokimas gali skirtis priklausomai nuo šalies kultūros, istorijos, papročių ar netgi religijos. Išlieka galimybė, kad specifinės aplinkybės, kurios galėtų pateisinti viešosios tvarkos sąvokos naudojimą skirtingose valstybėse ir skirtingais laikotarpiais, gali skirtis. Šiuo atžvilgiu Europos Teisingumo Teismas pripažįsta, kad kompetentingoms nacionalinės valdžios institucijoms suteikiama tam tikra

---

³² Žr. Europos Teisingumo Teismo 1999-11-23 sprendimas sujungtose bylose Nr. C-369/96 ir C-376/96, *Jean-Claude Arblade, Arblade & Fils SARL v. Bernard Leloup, Serge Leloup, Sofrage SARL*, ECR I-08453.

³³ Žr. Europos Teisingumo Teismo 1975-10-28 sprendimas byloje 36/75, *Rutili v. Ministre de l'intérieur*, Rink. p. 01219, 28 punktas; Europos Teisingumo Teismo 1977-10-27 sprendimas byloje 30/77, *Régina v. Pierre Bouchereau*, Rink. p. 01999, 35 punktas; Europos Teisingumo Teismo 2004-04-29 sprendimas byloje C-482/01 ir C-493/01, *Georgios Orfanopoulos ir kt. ir Raffaele Oliveri v. Land Baden-Württemberg.*, Rink. p. I-5257, 66 punktas; Europos Teisingumo Teismo 2006-04-27 sprendimas byloje C-441/02, *Komisija v. Vokietija*, Rink. p. I-3449, 35 punktas ir Europos Teisingumo Teismo 2006-10-31 sprendimas byloje C-503/03, *Komisija v. Ispanija*, Rink. p. I-1097, 46 punktas.

³⁴ Žr. šiuo atžvilgiu Europos Teisingumo Teismo 2001-11-20 sprendimas byloje C-268/99, *Aldona Malgorzata Jany ir kt. v. Staatssecretaris van Justitie*, Rink. p. I-8615, 60 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką.

diskrecija šioje srityje³⁵, ypač jautriose filosofinio arba moralinio pobūdžio srityse arba srityse, kurios yra susijusios su ypatingomis grėsmėmis visuomenei³⁶, tačiau ji yra apribota Bendrijos teisės.

Tos pačios taisyklės turėtų galioti ir prekių ženklų teisėje, t.y. VRDT, o tuo pačiu ir valstybių narių, teisė atsisakyti registruoti prekių ženklą viešosios tvarkos ir moralės sumetimais, gali būti pateisinama tik esant visiems šiems aukščiau nurodytiems kriterijams. Taigi, nors valstybėms narėms yra suteikiama galimybė riboti asmenų elgesį kiek tai susiję su laisve teikti paslaugas viešosios tvarkos sumetimais, tai gali būti daroma tik (i) išimtiniais atvejais, (ii) esant realiai ir (iii) pakankamai didelei grėsmei pagrindiniam visuomenės interesui.

Apibendrinant tai, kas pasakyta, galima teigti, kad viešosios tvarkos apibrėžimo formulavimas yra reliatyvus ir priklauso nuo daugelio veiksnių, tokių kaip valstybinė ir visuomeninė santvarka, teisės tradicija, papročiai, civilizacijos ir kultūros lygis, šalyje vykstantys įvykiai, istoriniai pokyčiai, todėl siekiant nustatyti, ar prekių ženklas neprieštaruoja viešajai tvarkai ir jos nepažeidžia, būtina kiekvieną kartą individualiai įvertinti aplinkybės.

1.2. Moralės samprata

Moralė (lot. - *moralis* – dorovinis; *moralitas* – moralė) kaip sąvoka turi keletą reikšmių. Lietuvių kalbos žodyne moralė sutapatinama su dorove ir nurodoma, kad moralė suprantama kaip žmonių elgesį reguliuojančios taisyklės, dorovė³⁷.

Moralės kilmė. Kalbant apie moralės kilmę, galima teigti, kad moralė yra paprotinės kilmės, nes pirmą kartą visuomenėje visos gyvenimo sritys buvo reguliuojamos papročių, todėl moralė buvo paprotinės sistemos dalis. Išsivysčius pramonei ir atsiradus kapitalistinei visuomenei, individo santykis su visuomene ir paprotinėmis normomis kito: paprotines normas keitė teisės normos ir valstybės nustatyta tvarka, kartu su privačios nuosavybės atsiradimu keitėsi ir visuomenės požiūris, individualūs ir visuomeniniai

³⁵ Žr. Europos Teisingumo Teismo 1974-12-04 sprendimas byloje 41/74, *Yvonne van Duyn v. Home Office*, Rink. 1974 p. 01337, 18 punktas, taip pat minėtas 1977-10-27 sprendimas byloje 30/77, *Régina v. Pierre Bouchereau*, Rink. p. 01999, 34 punktas.

³⁶ Europos Teisingumo Teismo generalinės advokatės Christine Stix-Hackl išvada, pateikta 2004-03-18 byloje C-36/02, *OMEGA Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v. Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn Bundesverwaltungsgericht* (Vokietija), 102 punktas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62002CC0036:LT:HTML>> [žiūrėta 2012-03-21].

³⁷ Lietuvių kalbos žodynas (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas / redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 [žiūrėta 2011-12-04]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>> [žiūrėta 2011-12-04].

poreikiai atsiskyrė į atskiras grupes. Neišvengiamai tai lėmė ir asmens požiūrio į moralę kaitą. Privatų kapitalą toliau sekė savanaudiško požiūrio atsiradimas, kas dar labiau modifikavo moralės normų suvokimą. Pasirodė atskiri mokymai apie visuomenės moralę ir moralės normų laikymąsi. Didelę įtaką darė ir Bažnyčia bei jos mokymas. Tokiu būdu klasinėje visuomenėje moralė ilgainiui atsiskyrė nuo papročių ir tapo sudėtingu reiškiniu su savo pagrindiniais elementais - normomis ir principais.

Moralės teorijos. Moralė turėtų būti suprantama kaip konkrečios žmogaus veiklos ar elgesio doroviškumo matas. Moralinis vertinimas aprėpia ne tik mūsų poelgius, kitų asmenų vertinimą, bet ir socialinius darinius, santykius socialinėje sferoje, institucijas, struktūras, susitvarkymo formas.

Moralė gali būti nagrinėjama trimis dimensijomis: (i) kaip gero ir blogo žmogaus elgesio normos; (ii) kaip dorovingo elgesio idealas, kurį, esant tam tikroms sąlygoms, labiausiai pageidautinu laiko visi racionalūs žmonės; (iii) kaip mokslas, nagrinėjantis dorovę, žmonių visuomeninius ir individualius santykius gėrio ir blogio atžvilgiu.

Pirma, moralė gali būti suvokiama kaip principų ar elgesio taisyklių, kuriomis mes vadovaujamės ir kurios priklauso visuomenės elgesio sričiai, visuma. Moralės sričiai priklauso įsitikinimai bei nuomonės apie gerą ir blogą elgesį. Šie įsitikinimai yra išreiškiami vartojant tokias sąvokas kaip „gera“, „bloga“, „dorybinga“, „pagirtina“, „teisinga“, „ydinga“, „peiktina“, „smerktina“ ir pan. Kalbant apie šių sąvokų turinį, hedonizmo filosofija gėrį sieja su džiaugsmu ir malonumu, o blogį su liūdesiu ir skausmu. Tačiau tai nėra vienintelės gėrio ir blogio charakteristikos. Šių sąvokų abstraktumas nereiškia, kad apskritai jų negalima apibrėžti. Manoma, kad sąvoka „gėris“ turėtų būti apibrėžiama atsižvelgiant į žmonių patirtį ir santykius ir kad tai nėra vien abstrakti kategorija³⁸. Be to, V. Frankena (William Frankena) teigia, kad tai, kas yra gera, greičiausiai apims tam tikra dalimi ir meistriškumą, kurio nesant atsiranda blogis³⁹. Galiausiai, J. P. Thirouksas (J. P. Thiroux) gėrį sieja su harmonija ir kūrybingumu, kuriems esant iš esmės nėra blogų veiksmų.

Antra, moralė gali būti suprantama kaip dorovingo elgesio idealas. Dorovinė savimonė, atspindėdama dorovinį idealą ir nubrėždama tai, kas turi būti, žmonėms kelia tam tikrus reikalavimus, suformuluoja kasdienio elgesio normas ir principus, kuriais vadovaudamiesi žmonės ir artėja prie idealo⁴⁰. Dorovingumo sąvoka atspindi tokį žmogaus elgesį, kuris suderintas su visuomenėje priimtomis elgesio normomis ir yra

³⁸THIROUX, J. *Ethics: theory and practice*. 4-asis leid., 4th ed. Niujorkas: Macmillan Publishing Company, 1990, p. 3.

³⁹FRANKENA, W. (cituojama pagal *Ibid.*, p. 4).

⁴⁰ŽEMAITIS, V. *Dorovės sąvokos*. Vilnius: „Mintis“, 1983. p. 69.

socialiai vertingas⁴¹. Nors dorovės sąvoka nėra diametraliai priešinga moralės sąvokai, juo labiau, kad moralės ir dorovės skirtumas lingvistiškai atsiranda tik lietuvių kalboje, kartais autoriai pabrėžia jų netapatumą. Reikia pažymėti, kad paprastai moralė daugiau siejama su išoriniais reikalavimais (svetimos valios primetimas, prievarta) veikti asmeniui pagal nustatytas taisykles. Tuo tarpu dorovės samprata labiau gretinama su vidinėmis asmens nuostatomis ir įsitikinimais. Tačiau nepaisant šių skirtumų, manytina, kad šio darbo prasme moralės ir dorovės skirtumai neturi teisinės reikšmės – institucijos, registruojančios prekių ženklus, atsisakymas registruoti žymenį, prieštaraujantį viešajai tvarkai ir moralei, turėtų būti pagrįstas visuomeninių vertybių apsauga, nepaisant šių sąvokų panašumų ar skirtumų. Kitaip tariant, šiuo atveju galiotų turinio prieš formą principas, o institucijos, taikydamos Prekių ženklų reglamentą, turėtų vadovautis ne lingvistiniu, bet teleologiniu aiškinimu.

Trečia, moralė gali būti suprantama kaip mokslas. Nepaisant to, moralės priskyrimas grynai mokslui yra sąlyginis, kadangi paprastai pripažįstama, kad etika yra tas mokslas, kuris nagrinėja moralę (dorovę) ir kurio pagrindinis tyrimo objektas yra žmonių elgesys ir vertybės⁴², tuo tarpu moralė išreiškia žmonių tarpusavio santykius⁴³. Laikoma, kad moralės funkcija yra reguliuoti žmonių elgesį, numatyti teises ir pareigas, tuo tarpu etikos funkcija yra pažinti ir aprašyti moralinio autoriteto arba papročiu sukurtas normas⁴⁴. Taigi, moralės priskyrimas kaip vienai iš mokslo sričių yra ribotas, kadangi tai yra daugiau mokslo objektas nei pats mokslas.

Sautamptono universiteto profesorius A. Halpinas (A. Halpin) savo knygoje „Rights and law – analysis and theory“ bando apibrėžti moralę ir jos ribas, nurodydamas, kad moralė turi atitikti tris pagrindines sąlygas: pripažinimas, praktiškumas ir pakankamumas⁴⁵. Autorius pabrėžia, jog Dž. Bentamo (J. Bentham) utilitarizmas ir prigimtinės teisės teorija gali padėti atskleisti moralės esmę. Pagal utilitaristinę požiūrį moraliai teisingi veiksmai yra tie, kurie didina pasitenkinimą (džiaugsmą) ir mažina skausmą (žalingas pasekmes)⁴⁶. Vadovaujantis utilitaristine teorija, galima teigti, kad moralė šioje teorijoje siejama su savanaudiškumu. Iš dalies panašios nuomonės kaip ir Bentamas laikosi ir H. Kelzenas (H. Kelsen), kuris teigia, kad individai paklūsta

---

⁴¹ *Ibid.*, p. 73.

⁴² *Supra*, note 38, p. 3.

⁴³ *Supra*, note 38, p. 3.

⁴⁴ KELSEN, H. *Grynoji teisės teorija* (vertė A. Degutis ir E. Kūris). Vilnius: Eugrimas, 2002, p. 80.

⁴⁵ HALPIN, A. Rights and law – analysis and theory. 1997. *The Modern law review*, [interaktyvus], 1999, 62 tomas, Nr. 2 [žiūrėta 2011-12-18], p. 314-315. Prieiga per internetą: <<http://www.jstor.org/stable/1097032>> [žiūrėta 2011-12-18].

⁴⁶ LOMBARDI, L. G. *Moral analysis. Foundations, guides, and applications*. Niujorkas: State University of New York Press, 1988, p. 9.

socialinės tvarkos normoms tik todėl, kad toks elgesys atitinka tuos jų polinkius arba egoistinių interesą⁴⁷. Nepaisant utilitaristinės teorijos, A. Halpinas nurodo, kad moralė – tai pagarba kitiems, reikalaujanti paneigti savo interesą, norint gerbti kitų interesus, skatinanti tiek moralinio agento, tiek kito, kurio interesams tarnaujama, pasitenkinimo⁴⁸.

Priešingai nei Bentamas, I. Kantas (I. Kant), kuris priskiriamas prie deontologinės etikos atstovų, teigia, kad moralė susijusi su mūsų pareigomis, ką mes turime daryti, o ne su tuo ką mes norime ar linkę daryti⁴⁹ ir ne su laime ar troškimais. Kanto teorija siejama su racionalumu ir laisvu pasirinkimu⁵⁰. Filosofas sako, kad žmogus savarankiškai, vadovaudamasis protu, be jokių autoritetų ar išorinių jėgų, sukuria moralės normas ir joms paklūsta. Pagal jį, būti moraliu reiškia gyventi pagal proto diktuojamus principus.

Moralės ir teisės santykis. Aptarus įvairias moralės teorijas ir, nepaisant šių teorijų skirtumų, nustačius, kad moralė yra ne kas kita kaip socialinė tvarka, kyla klausimas, koks yra moralės ir teisės santykis. Šį santykį atskirti svarbu, kadangi tokiu būdu bus galima tiksliau apibrėžti prekių ženklus registruojančių institucijų diskrecijos ribas, sprendžiant prekių ženklo atitikimą moralės normoms.

Moralę ir teisę sieja: (i) socialiniai poreikiai, kuriems kintant keičiasi ir moralės normų sistema⁵¹; (ii) moralės ir teisės normas kuria papročiai arba valios aktai⁵² (iii) bendras požymis - įsipareigojimas turimoms teisėms, pavyzdžiui, pareiga nusiimti kepurę (konkliudentinis elgesys, išreiškiantis pagarbą Bažnyčios tvarkai – įsipareigojimas gerbti Bažnyčios tvarką) suteikia moralinę teisę įeiti į bažnyčią. Kitaip tariant, moralė atkartoja teisių ir pareigų modelį⁵³.

Atskiriant moralės ir teisės normas, galima pažymėti moralės ir teisės skirtumus: (i) moralės pripažinimo požymis, kurį pripažįsta ir A. Halpinas, yra būtinas, tačiau, skirtingai nei teisės normų atveju, moralei gali pakakti ir sąmoningo bei valingo individualaus asmens pripažinimo, tuo tarpu teisėje pripažinimas turi būti visuotiniu (valstybiniu) mastu (ii) skiriasi ir sankcijos už teisės ir moralės normų pažeidimą (pažeidus moralės normas dažna reakcija yra visuomenės pasmerkimas, tuo tarpu teisės normų pažeidimo pasekmės yra įstatymų leidėjo nustatytos sankcijos; (iii) organų, kuriančių ir taikančių atitinkamas

---

⁴⁷ *Supra*, note 44, p. 84.

⁴⁸ *Supra*, note 45, p. 314-315.

⁴⁹ *Supra*, note 46, p. 9.

⁵⁰ *Supra*, note 46, p. 9.

⁵¹ FULLER L. (cituojuama pagal BAKŠEVIČIENĖ; R., BEINORAVIČIUS, D. Teisės ir moralės santykis remiantis teisės požymiais. Jo naudojimas formuoti teigiamas Lietuvos teisės sistemos atžvilgiu visuomenės nuostatas. *Teisė*. Nr. 51, 2004, p. 15).

⁵² *Supra*, note 44, p. 85.

⁵³ *Supra*, note 51, p. 15.

normas, egzistavimas – moralės sistemoje nėra tokių organų, o taikymas pasireiškia per kitų individų elgesio vertinimą⁵⁴.

Moralės dinamiškumas ir vertinimas. Moralės samprata plačiai buvo aptarta ir „Hallelujah“ prekių ženklo byloje⁵⁵, kurioje buvo pabrėžtas moralės sąvokos dinamiškumas. Kaip tai atsispindi daugumoje moralės teorijų, moraliniai ir religiniai standartai keičiasi, kartais net labai greitai, todėl egzaminuotojas, tikrinantis prekių ženklą, sąvoką „prieštaraujantis moralei“ turėtų vertinti pagal šių dienų standartus⁵⁶, o ne pagal standartus galiojusius anksčiau, t.y. prekių ženklas turi būti vertinamas moralės atžvilgiu šių dienų kontekste.

Pateikus įvairias moralės sampratas, atskleidus kelias moralės teorijas ir apibrėžus moralės ir teisės santykį, galima daryti išvadą, kad moralės negalima kildinti iš teisės, tačiau teisė gali būti priemonė, kuria vadovaujantis galima apibrėžti bei įvardinti konkrečias moralės normas ir suteikti joms apsaugą. Šiuolaikinė moralės samprata yra siejama su vidine/dvasine asmens būseną, glaudžiai susijusia su visuomenės kultūra, papročiais, socialine ir dvasine aplinka. Moralės sampratų įvairovė dar kartą patvirtina, kad moralė neturi universalaus apibrėžimo ir yra daugiau susijusi su pačiu individu nei su valstybe ar jos instituciniais subjektais, todėl prekių ženklus vertinančios ir registruojančios institucijos turėtų kiekvieną kartą kiek įmanoma objektyviau įvertinti prekių ženklo suderinamumą su morale. Manytina, kad specialistai, analizuojantys prekių ženklą, turėtų, laikydamiesi Kanto teorijos ir vadovaudamiesi turimomis žiniomis, patirtimi, vidiniu įsitikinimu, be jokių autoritetų ar išorinių jėgų, tačiau atsižvelgdami į visuomeninę tvarką, tradicijas, kultūrą, istoriją ir panašius kriterijus, įvertinti prekių ženklo moralumą.

1.3. Viešosios tvarkos ir moralės santykis

Kalbant apie viešosios tvarkos ir moralės santykį, reikia atkreipti dėmesį į filosofo B. Gerto (B. Gert) pabrėžiamą formalų moralės aspektą, nurodantį, kad moralė yra „viešoji sistema“, kuri nuo kitų viešųjų sistemų skiriasi tuo, kad ji liečia visus racionalius

---

⁵⁴ *Supra*, note 44, p. 85.

⁵⁵ Žr. Bylą nagrinėjančio pareigūno p. Majalo (Mr. Mayall) išvalgos sprendime dėl „Hallelujah“ prekių ženklo [1976] RPC 605 (cituojama pagal Didžiosios Britanijos intelektinės nuosavybės biuro apeliacinės komisijos 2005-12-20 sprendimas Nr. O-137-06 dėl „FCUK“ prekių ženklo [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ipo.gov.uk/types/tm/t-os/t-find/t-challenge-decision-results/o13706.pdf>> [žiūrėta 2012-03-20]).

⁵⁶ *Ibid.*

asmenis⁵⁷. Moralės buvimas viešąja sistema reiškia, jog ji liečia tuos žmonių elgesio aspektus, kurie turi poveikį kitiems žmonėms⁵⁸. Vadinasi, moralės sistema turi formuluoti tam tikrus gėrio standartus⁵⁹. Taigi, filosofas šia savo samprata tarsi sugretina moralės ir viešosios tvarkos sąvokas bei aiškinimą.

Viešoji tvarka, kaip ir moralė, liečia visus asmenis, tačiau skirtingai nei moralė, viešoji tvarka nėra taip glaudžiai susijusi su gėrio ir blogio standarto paieška, viešoji tvarka plačiąja prasme siejama daugiau su visuomenės tvarkos ir saugumo palaikymu, o moralė labiau su dvasinių vertybių apsauga.

Filosofas B. Gertas taip pat atkreipia dėmesį į moralės turinį. Jo manymu, moralė yra visus racionalius asmenis liečianti (saistanti) viešoji sistema, vadovaujanti tiems jų elgesio aspektams, kurie turi kokį nors poveikį kitiems žmonėms, kurios tikslas yra blogio minimizavimas (gėrio standartai) ir kurios branduolį sudaro moralės taisyklės⁶⁰. Taigi, šis mokslininkas moralės turinį taip pat sieja su gėrio ir blogio standartų laikymusi, tuo tarpu viešoji tvarka, nors ir nustato asmenų elgesio taisykles, neturi užtikrinti apsaugos nuo blogio, kaip savaime kenkiančio visuomenei reiškinio. Viešosios tvarkos apsauga turėtų būti pagrįsta objektyviais parametrais, t.y. visų priemonių, kurios reikalingos visuomenės tvarkai ir saugumui palaikyti, ėmimusi.

Pabrėžiant moralės ir viešosios tvarkos sąvokų skirtumus, reikia pažymėti, kad moralė labiau susijusi su individu ir jo vidiniu įsitikinimu, gėrio ir blogio standarto suvokimu ir jo taikymu kasdienėje veikloje, tuo tarpu viešosios tvarkos institutas labiau sietinas su valstybe, valstybinėmis institucijomis ir viešąja valdžia. Jei moralės normų laikymuisi gali pakakti ir visuomenės pasmerkimo, nesilaikant visuotinai priimtų moralės normų, tai viešosios tvarkos užtikrinimui neretai gali prireikti ne tik viešąją tvarką prižiūrinčių institucijų įsikišimo, bet ir prevencinių priemonių taikymo.

Be to, skiriasi viešosios tvarkos ir moralės išraiškos formos. Paprastai moralės normų pažeidimui pakanka tik vidinės išraiškos, nes moralei galima nusikalsti ir mintimis⁶¹. Tuo tarpu viešosios tvarkos pažeidimai paprastai susiję su išoriniais asmenų veiksmais. Jei moralės normų pažeidimu galima tik „sudrumsti“ žmogaus vidinį pasaulį, nepažįstant to net viešojoje erdvėje, tai viešosios tvarkos pažeidimo pasekmės gali būti ne tik matomos visuomenėje, bet ir turinčios skaudžius padarinius didžiąjai daliai žmonijos. Nepaisant to, reikia pripažinti, kad šiuo aspektu viešoji tvarka ir moralė yra labai

---

⁵⁷ GERT, B. *Morality: its nature and justification* [interaktyvus]. Niujorkas, 1998 [žiūrėta 2011-12-18], p. 244. Prieiga per internetą: <<http://books.google.com.co>> [žiūrėta 2011-12-18].

⁵⁸ *Ibid.*, p. 244.

⁵⁹ *Ibid.*, p. 244.

⁶⁰ *Ibid.*, p. 13.

⁶¹ *Supra*, note 51, p. 17.

susijusios, nes neretai viešosios tvarkos pažeidimas gali reikšti ir moralės normų pažeidimą arba atvirkščiai.

Nors ir apibrėžėme galimus moralės ir viešosios tvarkos skirtumus, tai nereiškia, kad toks atskyrimas yra būtinas, siekiant nustatyti, ar prekių ženklas prieštarauja viešajai tvarkai ir moralei. Reliatyvus šių sąvokų atskyrimas gali būti svarbus tik sprendimo dėl atsisakymo registruoti prekių ženklą, prieštaraujantį viešajai tvarkai ir moralei, priėmimui ir jo argumentavimui. Bet kuriuo atveju, net ir nenubrėžus aiškios takoskyros tarp moralės ir viešosios tvarkos, galima pripažinti, kad pagrindinių visuomeninių vertybių pažeidimas turėtų būti laikomas tinkamu pagrindu pripažinti prekių ženklą prieštaraujančiu viešajai tvarkai ir moralei.

1.4. Viešosios tvarkos ir moralės apsauga *versus* įsitikinimų išraiškos ir informacijos laisvė

Šiuolaikinė žmogaus teisių koncepcija įsitikinimų išraiškos bei informacijos laisvei skiria ypatingą vietą tarp kitų pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių. Žmogaus įsitikinimų, informacijos laisvė - tai vienas iš demokratinės tvarkos pagrindų, kitų žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimo prielaida⁶².

Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos, Prekių ženklų reglamentas, prekių ženklų direktyvos nustato pagrindus, dėl kurių galima atsisakyti registruoti prekių ženklą. Prekių ženklų reglamento 7 straipsnio 1 dalies (f) punktas nustato, kad absoliutus atsisakymo pagrindas yra prekių ženklo prieštaravimas viešajai tvarkai arba nusistovėjusiems moralės principams, o to paties straipsnio (h) ir (i) punktai nustato, kad neregistruojami prekių ženklai, kurie pagal Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsnį neturėtų būti registruojami arba kurie sudaryti iš Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsnyje nenurodytų ir *reikšmingų visuomenei* turinčių ženkliukų, emblemų ir herbų, išskyrus atvejus, kai kompetentingos institucijos yra davusios sutikimą jų įregistravimui. Tačiau kyla klausimas, ar atsisakymas registruoti prekių ženklą dėl to, kad jis prieštarauja moralei ar viešajai tvarkai, nepažeidžia asmenų teisės reikšti įsitikinimus ir informacijos laisvės.

Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnyje nustatyta, kad žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti, žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Nepaisant to, įsitikinimų

---

⁶² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998-03-10 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 20 straipsnio trečiosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt>> [žiūrėta 2011-12-11].

išraiškos laisvė pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo formuojamą praktiką nėra absoliuti. Konstitucijos 25 straipsnyje nurodyta, kad laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Kaip Konstitucinis Teismas ne kartą savo praktikoje yra pažymėjęs, šioje Konstitucijos normoje įtvirtinta, kad įsitikinimų išraiškos, informacijos laisvės ribojimas visada turi būti suvokiamas kaip išimtinio pobūdžio priemonė⁶³. Ribojimo išimtinumas reiškia, kad Konstitucijoje nustatytų galimų ribojimo pagrindų negalima aiškinti jų išplečiant⁶⁴. Čia įtvirtintas būtinumo kriterijus suponuoja tai, kad kiekvienu atveju ribojimo pobūdis, apimtis turi atitikti siekiamą tikslą (vadinamasis pusiausvyros reikalavimas)⁶⁵.

Be Lietuvos Respublikos teisės aktų yra ir daugybė kitų teisės aktų, nustatančių įsitikinimų išraiškos ir informacijos laisvę. Šiuo atveju taip pat aktuali ir Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuota Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija⁶⁶, kurios 10 straipsnyje skelbiama, kad kiekvienas turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus. Nepaisant to, kad Konvencijos 10 straipsnis laikomas vienu iš svarbiausių demokratinės visuomenės pagrindų, nuomonės reiškimo laisvė pagal šį straipsnį nėra absoliuti⁶⁷. Suvaržyti šias teises formalumais, sąlygomis, apribojimais ar bausmėmis galima tik tada, kai tai numato įstatymas ir kai tokie apribojimai demokratinėje visuomenėje būtini valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar viešosios tvarkos interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ir nusikaltimams, žmonių sveikatai bei moralei, taip pat kitų asmenų orumui ar teisėms apsaugoti, užkirsti kelią konfidencialios informacijos atskleidimui ar teisminės valdžios autoritetui ir nešališkumui garantuoti.

Įsitikinimų reiškimo laisvės apribojimus, numatytus Konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje, galima skirstyti į tris grupes: a) skirtus apsaugoti viešiesiems interesams (nacionalinis saugumas, teritorijos vientisumas, visuomenės saugumas, užkirtimas kelio nusikaltimams, sveikatos ir moralės apsauga); b) skirtus kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti (kitų asmenų teisių bei orumo apsauga, užkirtimas kelio slaptos informacijos

---

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios, 1995-05-16, Nr. 40-987.

⁶⁷ JOČIENĖ, D. Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnio taikymo praktika [interaktyvus], p. 3. Prieiga per internetą: <i.zadarackaite.home.mruni.eu/wp.../10/eztk10taikymopraktika.doc> [žiūrėta 2012-03-22].

atskleidimui); c) teisminės valdžios bešališkumui ir autoritetui garantuoti⁶⁸. Manytina, kad atsisakymas registruoti prekių ženklą, prieštaraujantį viešajai tvarkai ir moralei, yra būtinas, siekiant apsaugoti viešuosius interesus, užkirsti kelią nusikalstamų veikų darymui, jų skatinimui, užtikrinti moralės ir viešosios tvarkos apsaugą, apginti svarbiausias asmenų teises, apibrėžtas ir įtvirtintas įvairiuose tarptautiniuose, regioniniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose, todėl nepagrįstai neapriboja įsitikinimų išraiškos laisvės.

Be būtinumo ir įstatyminio kriterijaus taip pat svarbus ir proporcingumo testo taikymas, kuris sako, kad bet kokie valstybės nustatyti „formalumi“, „sąlygos“ ar „apribojimai“ privalo būti proporcingi siekiamam teisėtam tikslui⁶⁹, todėl institucija, registruojanti prekių ženklus, kiekvieną kartą turi ne tik įvertinti prekių ženklą ir jo atitikimą viešosios tvarkos ir moralės normoms, bet taip pat turi analizuoti, ar toks apribojimas yra proporcingas siekiamam tikslui – viešosios tvarkos ir moralės apsaugos užtikrinimui.

Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės aktų analizė leidžia teigti, kad įsitikinimų išraiškos ir informacijos laisvė gali būti ribojama, jei tai nustatyta įstatymų, būtina visuomenei reikšmingiems tikslams pasiekti, ir, trečia, šie ribojimai yra proporcingi.

Išanalizavus įsitikinimų išraiškos ir informacijos laisvės ribojimo sąlygas, reikia nustatyti, ar viešoji tvarka ir moralė, kaip pagrindas atsisakyti registruoti prekių ženklą, atitinka šiuos aukščiau paminėtus tris kriterijus.

Pirma, kaip minėta, viešoji tvarka ir moralė kaip pagrindas atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą yra nustatyta tiek Paryžiaus konvencijoje, tiek Prekių ženklų reglamente, prekių ženklų direktyvose, nacionaliniuose teisės aktuose, todėl pirmasis kriterijus, nustatantis įstatyminį testą, atitinka keliamus reikalavimus.

Antra, pagrindinis klausimas, kuris kyla šiuo atveju, ar ši priemonė yra būtina visuomenei reikšmingiems tikslams pasiekti ir ar viešoji tvarka ir moralė gali būti pripažįstama visuomenei reikšmingu tikslu. Ne vienoje Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatoje pripažįstama viešosios tvarkos ir moralės apsauga. Štai Konstitucijos 3 straipsnis nustato, kad tauta ir kiekvienas pilietis gali priešintis tam, kas prievarta kėsina į konstitucinę santvarką, 18 straipsnis nustato, kad žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės, 21 straipsnis gina žmogaus orumą, 28 straipsnis pabrėžia, kad asmenys įgyvendindami savo teises turi nevaržyti kitų žmogaus teisių ir laisvių. Visos šios Konstitucijoje įtvirtintos nuostatos dar kartą parodo, kad įsitikinimų raiškos ir

---

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1976-12-07 sprendimas 5493/72, *Handyside v. Jungtinė Karalystė*, [1976] ECHR 5 (cituojuama pagal *Supra*, note 67, p. 2).

informacijos laisvė nėra absoliuti ir jos apribojimas gali būti pateisinamas, siekiant apsaugoti kitas visuomenines vertybes. Prekių ženklų, kurie pažeidžia viešąją tvarką ar moralę, naudojimas gali pakenkti ne tik visuomenės sveikatai, garbei ar orumui, kai, pavyzdžiui prekių ženklas stipriai paveikia visuomenės dorovines nuostatas (tai ypač aktualu, kai prekių ženklas susijęs su religinių nuostatų ar vertybių niekinimu), bet taip pat gali pakenkti ir konstitucinei santvarkai, kai, pavyzdžiui, tam tikro prekių ženklo naudojimas gali sukelti visuomeninius streikus, masines riaušes ar kitokio pobūdžio dezorganizaciją. Todėl galima teigti, kad prekių ženklo registravimas gali būti apribotas, siekiant apsaugoti visuomenės sveikatą, garbę ir orumą, privatų gyvenimą, dorovę ir konstitucinę santvarką.

Trečia, vertinant, ar atsisakymas registruoti prekių ženklą, prieštaraujanti viešajai tvarkai ar moralei, yra proporcingas, reikia atsižvelgti į tai, kad šiuo apribojimu siekiama apsaugoti svarbiausias visuomenės vertybes, garbę, orumą, visuomenės saugumą, rimtį, dvasinę sveikatą ir pan. Tokio ženklo įregistravimas gali padaryti daug didesnę neigiamą poveikį visuomenei nei vien tik teisės į įsitikinimų išraiškos ir informacijos laisvę suvaržymas. Manytina, kad mažiau ribojančių priemonių šiuo atveju nebūtų galima net surasti. Juo labiau, kad prekių ženklo savininkui tokiu sprendimu nėra uždraudžiama apskritai naudoti tokį žymenį, šiuo atveju jam tiesiog nesuteikiama registracija ir registracijos pagrindu garantuojama apsauga nuo trečiųjų asmenų naudojimo. Dėl nurodytų priežasčių galima teigti, kad atsisakymas registruoti prekių ženklą, nustačius jo prieštaravimą viešajai tvarkai ar moralei, yra proporcinga priemonė, siekiant apsaugoti svarbiausias visuomenės teises ir interesus.

Išraiškos laisvės samprata ir apribojimai skirtingose šalyse ir teisinėse tradicijoje skiriasi. Naujojoje Zelandijoje apribojimai galimi, jei jie yra pagrįsti ir akivaizdžiai pateisinami laisvoje ir demokratinėje visuomenėje⁷⁰. Jungtinėse Amerikos Valstijose taip pat pripažįstama, kad atsisakymas registruoti prekių ženklą „Redskins“ (liet. - *raudonodžiai*) yra draudžiamas pagal Pirmąją pataisą⁷¹. Kitų autorių teigimu, teisės aktai, leidžiantys ginčyti prekių ženklo registraciją, yra itin reikšminga žmogaus teisių apsaugos dalis, kadangi prekių ženklai, kurie menkina Amerikos čiabuvių, sukelia nepataisomą ir reikšmingą žalą, turinčią tiesioginę įtaką Amerikos kultūros išlikimui⁷².

---

⁷⁰ BUTLER A.; BUTLER P. *The New Zealand Bill of Rights Act: A Commentary*. Lexis Nexis, 2005, p. 6, 10. (cituojama pagal DINWOODIE G. B.; JANIS M. D. *Trademark law and theory: a handbook of contemporary research* [interaktyvus]. Kornvalis, 2008 [žiūrėta 2011-12-11], p. 461. Prieiga per internetą: <<http://books.google.lt>> [žiūrėta 2011-12-11].

⁷¹ LEFSTIN J. (cituojama pagal *Supra*, note 70).

⁷² DOUGHERTY T. (cituojama pagal *Supra*, note 70).

Teisinėje literatūroje taip pat keliamas klausimas, ar apskritai atsisakymas registruoti prekių ženklą dėl jo prieštaravimo viešajai tvarkai ar moralei gali pažeisti įsitikinimų išraiškos ir informacijos laisvę. Štai visai nesenai pasirodžiusioje Didžiosios Britanijos teismų praktikoje apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad atsisakymas registruoti gali būti pateisinamas tik įrodžius socialinį poreikį, kuris yra proporcingas teisėtam tikslui, kurio siekia pareiškėjas⁷³. Atsisakymas registruoti prekių ženklą neapsaugo nuo jo naudojimo kasdienybėje. Manoma, kad be registracijos įžeidžiantys žymenys gali būti dar labiau skleidžiami visuomenei nei juos įregistravus⁷⁴. Jeigu pripažįstame, kad pagrindinė prekių ženklo funkcija yra identifikacinė, t.y. suteikianti vartotojui teisę nustatyti, kas yra prekių gamintojas (platintojas), tai ar galima apskritai teigti, kad išraiškos ir informacijos laisvė yra pažeista? Juk asmenims, registruojantiems prekių ženklą, suteikiama galimybė registruoti bet kokį ženklą, kuris atitinka nustatytus reikalavimus ir jei nėra pagrindų, dėl kurių prekių ženklas būtų negaliojantis. Ar tikrai prekių ženklo funkcija apskritai gali būti siejama su išraiškos laisve?

VRDT praktikoje buvo pažymėta, kad Reglamento 7 straipsnio 1 dalies (f) punkto plečiamasis aiškinimas, pavyzdžiui, įtraukiant bet kurias nuostatas, kurias visuomenė galėtų pripažinti įžeidžiančiomis, iššaukia riziką, kad ūkinės išraiškos laisvė, susijusi su prekių ženklais, gali būti neleistinai apribota⁷⁵. Nors sprendime buvo nurodyta, kad net ir toks apribojimas nėra rimtas „įsibrovimas“ į išraiškos laisvę, kadangi prekių ženklų savininkai toliau gali naudoti ženklus jų neregistruodami, išraiškos laisvė gali būti suvaržyta, kadangi žymenų savininkai nebus toliau linkę investuoti į prekių ženklus, kuriems netaikoma apsauga, nes tarnyba juos laiko amoraliais ar įžeidžiančiais visuomenei.

Aukščiau pateiktų ir kitų galimų klausimų kontekste galima pažymėti, kad Bendrijos prekių ženklo apsaugos teisiniu reglamentavimu yra akcentuojamas prekių šaltinio identifikavimas, o ne išraiškos laisvė. Nors subjektas, registruojantis prekių ženklą, turi laisvę pasirinkti prekių ženklo išvaizdą, jo formą ir savybes, tai nėra absoliuti jo teisė. Net jei nustatytume, kad prekių ženklas taip pat įeina į išraiškos laisvės turinį, reikėtų pripažinti, kad prekių ženklo registracijos ribojimas, susijęs su viešąja tvarka ir morale, gali būti pateisinamas visuomenei reikšmingais tikslais, įtvirtintais įstatymuose.

⁷³ HELFER, L.R.; AUSTIN, G.W. *Human rights and intellectual property: mapping the global interface* [interaktyvus]. Jungtinės Amerikos Valstijos, 2011 [žiūrėta 2011-12-11], p. 310. Prieiga per internetą: <<http://books.google.lt>> [žiūrėta 2011-12-11].

⁷⁴ P vz., French Connection Ltd. prekių ženklo „FCUK“ registravimas (cituojama pagal *Ibid.*).

⁷⁵ Vidaus rinkos derinimo tarnybos 2006-07-06 sprendimas byloje Nr. R 495/2005-G *Jebaraj Kenneth trading as Screw You v. VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2005/en/R0495_2005-G.pdf> [žiūrėta 2011-12-18].

Tai reiškia, kad institucija, registruojanti prekių ženklus turėtų išlaikyti balansą tarp komercinės laisvės reikšti įsitikinimus ir moralės bei viešosios tvarkos apsaugos ir tik įvertinusi visas aplinkybes, prekių ženklo savybes ir panašius kriterijus, atsisakyti registruoti prekių ženklą.

Apibendrinus tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad atsisakymas registruoti Bendrijos prekių ženklą dėl prieštaravimo viešajai tvarkai ar moralei pats savaime neprieštarauja įsitikinimų išraiškos ir informacijos laisvei.

1.5. Baigiamosios išvalgos

Šiame skyriuje daug dėmesio buvo skirta moralės ir viešosios tvarkos sąvokoms, jų tarpusavio santykiui ir santykiui su teise *per se* ir teise reikšti įsitikinimus, tačiau svarbu atskleisti šios analizės krypties tikslą. Apibrėžus moralės ir viešosios tvarkos sąvokas arba bent jau atskleidus galimas šių sąvokų vertinimo galimybes, nustatoma ir tam tikra apimtimi apribojama prekių ženklus vertinančios ir registruojančios institucijos kompetencija. Kitaip tariant, kadangi moralės ir viešosios tvarkos sąvokos prekių ženklų teisėje nėra vienareikšmiškai apibrėžtos, vertintojo diskrecija spręsti prekių ženklo suderinamumą su moralės normomis ir viešąja tvarka turėtų būti apribota jo vidiniu įsitikinimu, paremtu praktine patirtimi, žiniomis apie visuomeninius reiškinius, socialinę tvarką, kultūrą, tradicijas, istorinius įvykus. Prekių ženklai neturėtų būti vertinami *in abstracto* pamirštant jų tikrąją funkciją (identifikuoti prekės gamintoją) ir neatsižvelgiant į visuomeninį polių, lemiantį ne tik prekių ženklo turinį ar formą, bet ir visuomenės reakciją į jį. Tik skrupulingai išsiaiškinus visas detales, esamą situaciją, galima priimti visapusišką, teisingą ir pagrįstą sprendimą.

II. VIEŠOJI TVARKA IR MORALĖ KAIP PAGRINDAS ATSIŠAKYTI REGISTRUOTI BENDRIJOS PREKIŲ ŽENKLĄ: PRAKTINIAI ASPEKTAI

Viešosios tvarkos ir moralės sampratų įvairovė parodo, kad prekių ženklų vertinimas vadovaujantis viešosios tvarkos ir moralės kriterijais yra sudėtingas ir daug žinių reikalaujantis procesas. Egzaminuotojo, analizuojančio prekių ženklą, užduotis yra nusistatyti/nubrėžti tą ribą tarp ženklų, kurie prieštarauja viešajai tvarkai ir moralei, ir tų, kurie neprieštaruja. Be to, turi būti atskiriami ženklai, kurie *per se* kelia pasibjaurėjimą, neskoningi ar šokiruojantys, ir tų, kurie iš tikrųjų pažeidžia viešąją tvarką ir moralę. Iš esmės šios užduoties atlikimas reikalauja ne tik preciziškai išanalizuoti prekių ženklą, bet ir įvertinti visuomenėje galiojančias viešosios tvarkos taisykles, moralės normas, socialinę tvarką ir jų tarpusavio ryšius. Nors vertintojas neturėtų būti atitolęs nuo aktualių pasaulio įvykių ir konservatyvus, tai nereiškia, kad jis gali nustatyti kažkokias moralinės taisykles, tendencijas, kurių turėtų laikytis žmonija. Pagrindinė egzaminuotojo funkcija yra susijusi tik su visuomenės apsauga nuo konkrečių prekių ženklų, kuriais gali būti pažeidžiama viešoji tvarka ir moralė, todėl egzaminuotojas visgi turėtų būti jautrus laiko, visuomenės, kultūros, tradicijų, istorijos ir panašių faktorių pokyčiams, taip sudarydamas galimybę kiekvieną situaciją įvertinti individualiai.

Visgi, paskiros VRDT praktikos, susijusios su prekių ženklų vertinimu, analizė nesuteikia teisinio aiškumo prekių ženklų savininkams, neleidžia jiems prognozuoti dar kūrybos procese esančio prekių ženklo registracijos sėkmės, taip galimai padidindama asmens, besiruošiančio registruoti prekių ženklą, kaštus bei laiko sąnaudas. Dėl šios priežasties yra pagrįsta išskirti pagrindinius kriterijus, kurie taikomi praktikoje, taip leidžiant atskleisti tendencijas, vyraujančias dabartinėje prekių ženklų teisėje, ir prekių ženklo registravimo procedūroms suteikiant daugiau aiškumo.

Kaip žymus Amerikos teisininkas S. Berdas (S. Baird) yra pažymėjęs, prekių ženklai, kurie pažeidžia viešąją tvarką ir moralę, gali būti suskirstyti į 7 kategorijas, tai prekių ženklai: 1) kurie susiję su religiniais ryšiais; 2) kurie susideda ar yra sudaryti iš rasistinių žodžių ar epitetų; 3) kurie susideda ar yra sudaryti iš bedieviškų (šventvagiškų) elementų ar neigiamo požiūrio į pagarbos vertus dalykus; 4) kurie susideda ar yra sudaryti iš vulgarių elementų; 5) susiję su seksualumu (erotizmu); 6) kuriuose yra užuominų, juodinančių ar neigiamai apibūdinančių kitą asmenį arba net šmeižto elementų; 7) kurie siūlo ar skatina neteisėtą veiklą⁷⁶.

---

⁷⁶ *Supra*, note 2, p. 704.

Vidaus rinkos derinimo tarnyba veikia kaip moralinis arbitras, turintis įvertinti, ar prekių ženklas prieštarauja viešajai tvarkai ir nusistovėjusiems moralės principams. Kaip teigia S. Berdas, nors kiekvienoje kategorijoje sprendimų turinys interpretuojamas pagal tą pačią teisėkūros terminologiją, nagrinėjant bylą taikomas daugiau nei vienas standartas, kurio pasirinkimas priklauso nuo konkrečios kategorijos⁷⁷. Šioje darbo dalyje, atsižvelgdami ir vadovaudamiesi S. Berdo klasifikacija kaip išeities tašku, leidžiančiu sistemiškai aptarti atsisakymo registruoti prekių ženklą dėl jo prieštaravimo viešajai tvarkai ir moralei pagrindą, analizuosime teismų ir prekių ženklus registruojančių institucijų sprendimus dėl atsisakymo registruoti prekių ženklus viešosios tvarkos ir moralės pagrindais, taip nubrėždami tas tikrus kriterijus ir gaires, kuriomis turėtų vadovautis asmenys, siekiantys registruoti prekių ženklus, ir, be kita ko, egzaminuotojai, vertinantys prekių ženklo atitikimą keliamiems reikalavimams.

2.1. Ženklų, herbų ir emblemų apsauga

2.1.1. Bendroji valstybinių herbų, oficialių kontrolės spaudų ir tarpvalstybinių organizacijų emblemų, visuomenei reikšmingų ženkliukų, emblemų ir herbų apsaugos reglamentavimo apžvalga

Bendrijos prekių ženklo registravimo sistemoje yra keli pagrindai, susiję su viešąja tvarka kaip pagrindu atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą. Specifinės nuostatos, susijusios su viešosios tvarkos apsauga, saugo ženklus, herbus ir emblemas, kaip tai nustatyta Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsnyje. Prekių ženklų reglamento 7 straipsnyje nustatyti absoliutūs pagrindai, leidžiantys atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą. To paties straipsnio 1 dalies (h) punkte, atskirai nuo punkto, kuriame minima viešoji tvarka ir moralė kaip pagrindas atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą, nustatyta, kad neregistruojami prekių ženklai, kurių registruoti kompetentingos institucijos nėra davusios sutikimo ir kuriuos pagal Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsnį turi būti atsisakyta registruoti (toks pats pagrindas nustatytas ir prekių ženklų direktyvoje). Ši apsauga taikoma ne tik valstybių, bet ir tarpvyriausybinių tarptautinių organizacijų herbams, vėliavoms, emblemoms, pavadinimams ir jų santrumpoms.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad be nurodytų nuostatų, kuriomis tiesiogiai saugomi valstybiniai herbai, oficialūs kontrolės spaudai ir tarpvalstybinių organizacijų emblemos, šiuose aktuose yra ir kitų normų, kuriomis saugomi visuomenei reikšmingi ženkliukai,

---

⁷⁷ *Supra*, note 2, p. 704.

emblemos ir herbai. Prekių ženklų reglamento 7 straipsnio 1 dalies (i) punkte nustatytas dar vienas atsisakymo pagrindas - neregistruojami prekių ženklai, sudaryti iš Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsnyje nenurodytų ir reikšmingų visuomenei turinčių ženkliukų, emblemų ir herbų.

Kaip matyti, šiame darbe pagrindas atsisakyti registruoti prekių ženklą, kuriuo atkartojami ar imituojami valstybiniai simboliai, siejamas su viešosios tvarkos ir moralės apsauga, tačiau toks priskyrimas yra sąlyginis. Nors Prekių ženklų reglamente ir direktyvose šis pagrindas išskiriamas kaip atskiras, valstybinių herbų, oficialių kontrolės spaudų ir tarpvalstybinių organizacijų emblemų bei kitų ženklų, paminėtų aukščiau, apsauga yra susijusi su pamatinių valstybinių, o tuo pačiu ir visuomeninių, vertybių apsauga. Draudimas registruoti prekių ženklus, atkartojančius ar imituojančius valstybinius simbolius, užtikrina valstybės suverenumą, konstitucinę santvarką, viešąją tvarką valstybėje, todėl šio pagrindo susiejimas su viešosios tvarkos ir moralės apsauga neturėtų prieštarauti teisės aktų, reglamentuojančių prekių ženklų registravimą, esmei. Manytina, kad tokiu prekių ženklų naudojimu, kai nėra kompetentingos institucijos leidimo, gali būti kėsinama į visuomenės rimtį ir viešąją tvarką, todėl pagrįstai šis pagrindas yra aptariamasis kartu su pagrindu, užtikrinančiu moralės ir viešosios tvarkos apsaugą.

2.1.2. Vidaus rinkos derinimo tarnybos (VRDT) ir Pirmosios instancijos teismo praktika

2004 m. Pirmosios instancijos teismas priėmė sprendimą byloje Nr. T-127/02 dėl atsisakymo registruoti prekių ženklą „ECA“⁷⁸ (žr. pav. Nr. 1). Šiame sprendime atskleidžiamas Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsnio 1 dalies (a) punkto tikslas - apsaugoti nuo prekių ženklų, kurie yra identiški valstybių simboliams arba kurie yra tam tikru laipsniu panašūs į juos, registravimo ir naudojimo. Teismas nurodė, kad tokia registracija arba naudojimas iš esmės pažeidžia valstybės teisę kontroliuoti savo suverenumo simbolius ir, be to, gali suklaidinti visuomenę dėl prekių kilmės nustatymo, kuri yra viena iš svarbiausių prekių ženklų funkcijų.

1 pav. „ECA“ prekių ženklas

⁷⁸ Pirmosios Instancijos Teismo 2004-04-21 sprendimas byloje Nr. T-127/02, *Anlagen u. Geräte nach 'GMP' für Produktion u. Labor GmbH v. VRDT*, ECR II-01113.

Vėliau, 2006 m., VRDT priėmė sprendimą byloje Nr. R 503/2006-2 dėl atsisakymo registruoti ženklą „Maple“ su raudonu klevo lapu, kuris simbolizuoja Kanados vėliavą (žr. pav. Nr. 2)⁷⁹. Apeliacinė komisija šiame sprendime pakartojo Pirmosios instancijos teismo poziciją, išsakytą byloje dėl „ECA“ prekių ženklo, kad valstybės herbai ir atitinkamos tarpvyriausybės tarptautinės organizacijos emblemos yra apsaugotos ne tik nuo ženklų, kurie yra tapatūs arba kuriuose yra įterpti šie herbai, emblemos, registravimo ir naudojimo, bet ir nuo šių emblemų pamėgdžijimo heraldikos požiūriu, ir tai, kad ženkle yra žodinis elementas, neklaido taikyti šio straipsnio. Vien tai, kad emblema yra stilizuota ar naudojama tik dalis emblemos, nereiškia, kad heraldikos požiūriu ženklas nėra imituojamas.

Komisija šioje byloje nusprendė, kad klevo lapas, esantis ženkle, yra beveik identiškas Kanados simboliui, o skirtumai, jei jie ir egzistuoja, yra tokie minimalūs, kad visuomenė jų gali net nepastebėti, todėl šioje byloje buvo pripažinta, kad ženklas pažeidžia Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsnio 1 dalies (a) punktą.

2 pav. „Maple“ prekių ženklas

Kitoje byloje VRDT tyrė Pöltsamaa Meierei Juustutööstus Oü spalvotą figūrinį ženklą „Euro farmers“, kurio mėlyname fone matėsi 11 geltonų Europos Sąjungos žvaigždžių⁸⁰ (žr. pav. Nr. 3). Komisija šiame sprendime, kaip *ECA* ir *Maple* sprendimuose, pažymėjo, kad vien ta aplinkybė, kad ženkle yra žodinių elementų, nepanaikina atitinkamo Paryžiaus konvencijos straipsnio taikymo. VRDT konstatavo, kad tai, jog emblema turi skirtumų, lyginant su Europos Sąjungos vėliava, savaime nėra lemiamas veiksnys. Tokie skirtumai, kurie susiję su žvaigždžių skaičiumi (Europos Sąjungos vėliavoje yra 12, o ginčijame ženkle yra 11), taip pat su jų išdėstymo laipsniu ir pozicija (ginčijame ženkle išdėstyta kaip laikrodyje), nereiškia, kad tai nėra heraldikos imitacija, nes mėlyname fone esančios žvaigždės ir jų proporcijų dydis, spalva yra labai panašūs į saugomos vėliavos atitinkamus elementus ir sudaro bendrą panašumo išpūdį.

⁷⁹ Vidaus rinkos derinimo tarnybos antrosios apeliacinės komisijos 2006-06-16 sprendimas byloje Nr. R 503/2006-2 *Maple Skate B.V. v. VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2006/en/R0503_2006-2.pdf> [žiūrėta 2011-12-17].

⁸⁰ Vidaus rinkos derinimo tarnybos antrosios apeliacinės komisijos 2008-01-18 sprendimas byloje Nr. R 1058/2007-2 *Pöltsamaa Meierei Juustutööstus Oü v. VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2007/en/R1058_2007-2.pdf> [žiūrėta 2011-12-17].

3 pav. „Euro farmers“ prekių ženklas

Iš viso to, kas pasakyta, galima daryti išvadą, kad Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsniu iš esmės siekiama valstybių suvereniteto ir teisės naudotis suverenitetą atspindinčiais simboliais apsaugos. Vien tai, kad imituojamas valstybių ar tarpvyriausybinių tarptautinių organizacijų simbolis, vėliava, nereiškia, kad toks ženklas negali būti registruojamas. Jei valstybė arba tarpvyriausybinių tarptautinė organizacija yra suteikusi oficialų leidimą naudoti jos simbolį ir tas sutikimas išreikštas kokia nors forma, VRDT negali atsisakyti registruoti. Jei visgi nustatoma, kad leidimo nėra, VRDT turi tirti konkrečias to ženklo savybes. Tik įvertinusi visas aplinkybes VRDT gali atsisakyti registruoti ženklą kaip pažeidžiantį normas, draudžiančias registruoti prekių ženklus, kurių registruoti kompetentingos institucijos nėra davusios sutikimo ir kuriuos pagal Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsnį turi būti atsisakyta registruoti, o taip pat ženklus, sudarytus iš Paryžiaus konvencijos 6 (ter) straipsnyje nenurodytų, tačiau turinčių reikšmingų visuomenei ženkliukų, emblemų ir herbų.

2.2. Religijos ir religinių simbolių apsauga

2.2.1 Bendroji religijos ir religinių simbolių apsaugos analizė

Prekių ženklai, kuriuos sudaro žodžiai ar vaizdai, turintys religinę reikšmę, gali daryti neigiamą poveikį asmenims, kurių religiniai įsitikinimai pažeidžiami, ir kitiems asmenims, kurie laikosi nuomonės, kad civilizuotoje visuomenėje religiniai įsitikinimai turi būti gerbiami. Kai kurie religiniai elementai yra tokie šventi tikintiesiems, kad jų naudojimas kitokiame kontekste gali būti laikomas itin stipriu dvasiniu paniekinimu, įžeidimu, pasityčiojimu.

Centrinių tikėjimo dogmų ar šventų simbolių komercinis naudojimas gali sukelti tikinčiųjų pasipiktinimą, dvasinio pasaulio sukrėtimą. Pavyzdžiui, nukryžiuojimo vaizdų, kurie susiję su krikščionyste, naudojimas gali būti suprantamas kaip tyčiojimas iš religijos. Nepagarbus šventų simbolių, pavyzdžiui, dvasinių skaičių arba dievų (pavyzdžiui, Jėzus, Dievas, Švenčiausioji Trejybė, Buda, Krišna, Alachas, pranašas Mahometas ir kt.), šventų tekstų (pavyzdžiui, Koranas, Biblija ir kt.), šventų vietų, ritualų

ar švenčių, vaizdavimas gali būti visuomenės vertinamas neigiamai ir laikomas itin sunkiu pažeidimu. Dėl nurodytų priežasčių manytina, kad neturėtų būti registruojami prekių ženklai (i) kurie simbolizuoja arba atkartoja aukščiausius religijų vadovus (dievus) ar jų pasekėjus; (ii) kuriuose naudojami religiniai simboliai ar atkartojami žodžiai, turintys religinę reikšmę; (iii) kuriuose parodomas religinės grupės ar atkartojami jų pavadinimai; (iv) kuriuose naudojami kiti žodžiai, ženklai, simboliai ar panašūs objektai, galintys neigiamai paveikti, ižveisti tam tikrą religiją *in abstracto*, religinę bendruomenę ir jos narius.

Įdomu tai, kad skirtingai nei Prekių ženklų reglamentas, direktyvos, skirtos valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti, religinių simbolių apsaugą nustato kaip atskirą atsisakymo registruoti pagrindą. Valstybėms narėms suteikiama diskrecijos teisė nustatyti, kad neregistruojama arba, jei įregistruota, registracija paskelbiama negaliojančia, jei prekių ženkle yra didelę simbolinę vertę turintis žymenys, ypač jei tai religiniai simboliai (direktyvų 3 straipsnio 2 dalies (b) punktas). Šiuo reguliavimu nustatomas atskiras pagrindas visuomenei reikšmingų simbolių apsaugai, taip tarsi parodant, kad didelę simbolinę vertę turinčių žymenų apsauga nesusijusi su moralės ir viešosios tvarkos apsauga.

Nepaisant to, manytina, kad simbolinę vertę turinčių žymenų, o ypač religinių simbolių apsauga, yra glaudžiai susijusi su moralinėmis vertybėmis, visuomenėje galiojančių normų ir viešosios tvarkos apsauga. Tai patvirtina ir žymus sociologas Emilis Durkheimas (Émile Durkheim), kuris, nors ir nebūdamas tikintis, yra pripažinęs, kad religija turi reikšmę moraliniam elgesiui⁸¹. Durkheimas religiją ir šventumą pateikia ne tik kaip kultūros fenomeną, bet apibrėžia kaip asmeninio, socialinio ir ekonominio gyvenimo ypatybę⁸². Jei, vadovaudamiesi Durkheimo ir kitų sociologų nuomone, religiją priskirtume prie socialinės tvarkos kaip visuomenės integracijos formų, tai religinių simbolių apsaugą turėtume sieti ne tik su morale, bet ir su viešąja tvarka. Manytina, kad draudimas registruoti ženklus, kuriuose yra atvaizduojami ar imituojami religiniai simboliai, gali apsaugoti visuomenę ne tik nuo reikšmingų dvasinių sukrėtimų, tačiau ir nuo visuotinės dezorganizacijos, riaušių, maištų ir panašių veiksmy, kurie gali kilti visuomenėje kartu su nepasitenkinimo banga, todėl pagrįstai galima teigti, kad nėra

---

⁸¹ GIDDENS, A. (cituojuama pagal LEVICKAITĖ, R. Socialinių sąlygų dualizmas: religija, moralė, mokslas. *Santalka. Filosofija* [interaktyvus], 2008, t. 16, nr. 3 [žiūrėta 2011-12-17], p. 52. Prieiga per internetą: <http://www.tpa.vgtu.lt/upload/filosof_zurn/santalka_t_16_nr_3_levickaite.pdf> [žiūrėta 2011-12-17]).

⁸² RAMP, W. (cituojuama pagal *Ibid.*).

būtina direktyvų 3 straipsnio 2 dalies (b) punkto nuostatas vertinti atskirai nuo 3 straipsnio 1 dalies (f) punkto, reglamentuojančio viešosios tvarkos ir moralės apsaugą.

2.2.2. Vidaus rinkos derinimo tarnybos (VRDT) ir Europos šalių praktika

Tiek Bendrijos prekių ženklo sistemos, tiek nacionalinių prekių ženklų sistemų mastu religiniai simboliai yra saugomi nuo pažeidimų, kurie susiję su tokių simbolių registravimu ir naudojimu komerciniams tikslams. Dar 1998 m. Vokietijos bendrovė kreipėsi į VRDT, prašydama įregistruoti prekių ženklą „Johannes Paul II“ 32 (mineralinis vanduo ir nealkoholiniai gėrimai), 33 (alkoholiniai gėrimai) ir 34 (tabakas ir rūkymo reikmenys) klasėms pagal Nicos klasifikaciją žymėti, tačiau buvo atsisakyta registruoti šį ženklą kaip prieštaraujantį Prekių ženklų reglamento 7 straipsnio 1 dalies (f) punktui, t.y. viešajai tvarkai ir moralei⁸³.

Tiek Reglamentas ir direktyvos, tiek ir Europos valstybių nacionaliniai teisės aktai nustato, kad neregistruojami prekių ženklai, kurie prieštarauja viešajai tvarkai ir visuotinai pripažintiems moralės principams. Kaip minėta, sprendimų, susijusių su religinių simbolių apsauga, galima aptikti ne tik VRDT, bet ir nacionalinių tarnybų praktikoje.

Štai Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuras 2005 m. išnagrinėjo Basic Trademark SA apeliaciją dėl atsisakymo suteikti prekių ženklui, kurį sudaro žodinis elementas „Jesus“, apsaugą Didžiojoje Britanijoje⁸⁴. Sprendime pažymėta, kad prekių ženklai, kuriuos sudaro žodžiai ar vaizdai, turintys religinę reikšmę, gali turėti neigiamą poveikį žmonėms, kurių religiniai įsitikinimai yra paliečiami, taip pat tiems, kurie laikosi nuomonės, kad civilizuotoje visuomenėje religiniai įsitikinimai turi būti gerbiami. Taip pat nurodyta, kad prekių ženklų galia iššaukti reakciją neišvengiamai kinta, priklausomai nuo suvokimų ir prisiminimų prigimties bei intensyvumo, kuriuos sukėlė atitinkamas ženklas. *Jesus* (liet. - *Jėzus*) yra aukščiausias krikščioniškasis vardas. Pati idėja, kad vardas Jėzus turėtų būti atskirtas nuo bendro naudojimo komerciniais tikslais kaip prekių ženklo, yra anatema tikintiesiems ir tiems, kurie tiki, kad reikia gerbti religinius jausmus.

⁸³ Žr. Neįregistruotas prekių ženklas „Johannes Paul II“. Vidaus rinkos derinimo tarnybos sprendimų, kuriuose buvo atsisakyta registruoti prekių ženklus, bazė [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/CTMOnline/RequestManager/en_Result?listType=1&transition=ResultsDetailed&selectOrderby2=&denoselect=1&selectOrderby=&idappli=000958280&ntmark=&application=CTMOnline&bAdvanced=0&totalFound=null&language=en&deno=&ownerselect=&blimited=&source=search_basic.jsp> [žiūrėta 2011-12-17].

⁸⁴ Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuro 2005-01-18 sprendimas Nr. O-021-05 dėl „Jesus“ prekių ženklo [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ipo.gov.uk/types/tm/t-os/t-find/t-challenge-decision-results/o02105.pdf>>.

Galiausiai padaryta išvada, kad bylas nagrinėjantis pareigūnas buvo teisus, darydamas išvadą, kad žodžio *Jesus* naudojimas prekių ženkle gali sukelti didesnį pažeidimą nei vien tik žmonių antipatija.

2010 m. Šveicarijos federalinis administracinis teismas patvirtino Šveicarijos federalinio intelektinės nuosavybės instituto sprendimą, kuriuo buvo atmesta bendrovės TMS Trademark-Schutzrechtsverwertungsgesellschaft mbH paraiška įregistruoti prekių ženklą „Madonna“⁸⁵. Sprendime buvo pripažinta, kad religiniai vardai ir simboliai, kurie prieštarauja moralės principams, netenka prekių ženklų apsaugos, jei jie turi religinę prasmę ir jų, kaip prekių ženklų, naudojimas prekyboje gali užgauti tikinčiųjų jausmus. Apsaugos šiuo atveju turi būti atsisakoma, nes *Madonna* itališkai kalbančioje Šveicarijos dalyje reiškia Jėzaus Kristaus motinos vardą. Svarbiausia, šiame teismo sprendime taip pat buvo nubrėžtos gairės, sprendžiant bylas dėl prekių ženklų, kurių naudojimas paliečia tam tikras religines grupes: 1) prekių ir paslaugų klasės, kurioms siekiama apsaugos, yra nereikšmingos šiuo klausimu, apsauga turi būti garantuojama nepriklausomai nuo ženklo naudojimo specifinėms prekėms; 2) nereikalaujama, kad didžioji dalis visuomenės būtų užgauta, kadangi tai panaikintų mažumų apsaugą, visos religinės grupės turi teisę į apsaugą; 3) turi būti vertinamas vidutinio religijos pasekėjo požiūris, o ne to, kuris yra ir lengvai pažeidžiamas (antraip nebūtų galima registruoti jokio ženklo, kuris pažeistų bet kokio pasaulyje esančio asmens vidinį pasaulį).

Dar vienas įdomus sprendimas buvo priimtas, siekiant apsaugoti budistų religinę grupę. 2010 m. Šveicarijos federalinis administracinis teismas palaikė sprendimą, kuriuo atsisakyta registruoti prekių ženklą „Buddha-bar“, nes jis gali užgauti budistų bendruomenės dvasinius jausmus (žr. pav. Nr. 4)⁸⁶. Sprendime nurodyta, kad:

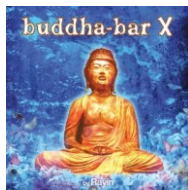
- 1) religinio simbolio naudojimas komerciniams tikslams yra amoralus;
- 2) visos religijos turi teisę į apsaugą, nepriklausomai nuo to, kokia dalis visuomenės priklauso tai religijai;
- 3) vertinimas turi būti atliekamas, atsižvelgiant į nuosaikių, o ne radikalių religijos šalininkų normas ir vertybes;

---

⁸⁵ Šveicarijos Federacinio Teismo 2010-04-12 sprendimas Nr. 4A_302/2010 dėl „Madonna“ prekių ženklo. *World Trademark review daily* [interaktyvus]. 2010 [žiūrėta 2011-12-17]. Prieiga per internetą: <http://www.decisions.ch/publikationen/schweizer_madonna_public_morale_bger.pdf> [žiūrėta 2011-12-17], taip pat ABA Tarptautinio skyriaus Intelektinės nuosavybės komiteto 2010-06-30 pranešimas „Šveicarija. Prekių ženklai“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <[http://meetings.abanet.org/webupload/commupload/IC750000/sitesofinterest_files/Quarterly.Report.Trademark.10-07-17.\(Second.Quarter\).Switz.pdf](http://meetings.abanet.org/webupload/commupload/IC750000/sitesofinterest_files/Quarterly.Report.Trademark.10-07-17.(Second.Quarter).Switz.pdf)> [žiūrėta 2011-12-17].

⁸⁶ Šveicarijos Federacinio Administracinio teismo 2010-12-09 sprendimas Nr. B-438/2010 dėl „Buddha-Bar“ prekių ženklo (cituojuama pagal WIDMER T. BUDDHA-BAR mark in breach of Switzerland's morality. *AIPPI e-News* [interaktyvus]. Nr. 21, 2011 [žiūrėta 2011-12-17], p. 5. Prieiga per internetą: <[http://www.lalive.ch/data/publications/AIPPI_E-News_November_2011_\(abstract_pp_1_5__18\).pdf](http://www.lalive.ch/data/publications/AIPPI_E-News_November_2011_(abstract_pp_1_5__18).pdf)> [žiūrėta 2011-12-17]).

- 4) *bonos mores* laikymasis nepriklauso nuo prekių/paslaugų rūšies;
- 5) religiniai ženklai, kurie *prima facie* pripažįstami amoraliais, gali būti registruojami, jei:
  - (i) prekėms ir paslaugoms, kurios aiškiai susijusios su religija;
  - (ii) vartotojai bendrai juos suvokia kaip neutralius⁸⁷.

4 pav. „Buddha-bar“ prekių ženklas

Palyginimui ir sisteminiam suvokimui galima atkreipti dėmesį į Singapūro praktiką vertinant prekių ženklus, turinčius sąsają su religija ir religiniais simboliais. *Pirma*, pripažįstama, kad negali būti registruojami prekių ženklai, kuriuose atkartojami aukščiausieji religijos vadovai (dievai), nepriklausomai nuo to, kokiam kontekste ir kokioms prekėms ar paslaugoms žymėti tokie prekių ženklai būtų naudojami⁸⁸. *Antra*, jei prekių ženkle yra žodžių ar simbolių, kurie turi religinę prasmę, arba bandoma įregistruoti ženklus, kuriuose yra religinių grupių pavadinimai, egzaminuotojai turi atsižvelgti į prekes ir paslaugas, kurioms žymėti naudojamas prekių ženklas, be to, turi atsižvelgti į specifinę religinę grupę, kurios jausmai galėtų būti įžeisti⁸⁹. Taigi, iš esmės atitinka kriterijus, išdėstytus *Buddha-bar* sprendime.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta atsisakymo registruoti prekių ženklus praktikoje, galima išskirti pagrindinius kriterijus, kurie turi būti vertinami, nagrinėjant paraišką dėl prekių ženklo, kurį sudaro religinis simbolis, registravimo. Manytina, kad turi būti nustatoma ir vertinama:

- 1) religinė grupė, kurios dvasiniai interesai gali būti pažeisti;
- 2) religinės grupės normos ir vertybės;
- 3) vidutinio nuosaikaus religijos sekėjo požiūris į simbolį, jo reikšmę ir vertę, t.y. ženklas turi būti analizuojamas, atsižvelgiant ne į kraštutinių pažiūrų (radikaliuosius) tikinčiuosius;
- 4) tikroji ženklo reikšmė ir galima sąsaja su kitais simboliais, neturinčiais religinio pobūdžio;

⁸⁷ *Ibid.*, p. 18.

⁸⁸ Trade marks work manual. Chapter 9: Marks contrary to public policy and morality [interaktyvus]. Singapūras, 2009, p. 5. Prieiga per internetą: < <http://www.ipos.gov.sg/NR/rdonlyres/78E7BDE3-18B1-4CE9-819D-98449D2D19C8/7651/9WorkManualMarkscontrarytoPublicPolicyorMorality20.pdf> > [žiūrėta 2012-03-19].

⁸⁹ *Ibid.*, p. 5.

5) ar ženklas, kurį sudaro religinis simbolis, nepatenka į atvejus, kai toks ženklas gali būti registruojamas, t.y.:

- (i) prekėms ir paslaugoms, kurios aiškiai susijusios su religija;
- (ii) vartotojai bendrai jį laiko neutraliu, t.y. šis ženklas nepažeidžia jų dvasinių jausmų ir įsitikinimų.

Vertinant ženklą ir jame esantį simbolį neturėtų būti atsižvelgiama į:

- 1) religinės bendruomenės dydį, kadangi visuotinai pripažįstama mažumų teisių apsauga;
- 2) prekes ir paslaugas, kurioms pažymėti yra skirtas ženklas, išskyrus atvejus, kaip minėta, kai ženklas yra skirtas žymėti būtent religinėms prekėms ir paslaugoms.

Taigi, tik įvertinus visas aukščiau nurodytas aplinkybes ir nustačius, kad tokiu ženklu bus pažeidžiamos moralės normos, galima atsisakyti prekių ženkloms garantuojamos apsaugos. Tais atvejais, kai prekių ženklą sudaro religinis simbolis ir toks ženklo naudojimas gali žėisti ir skaudinti tikinčiuosius, institucijos, atsakingos už prekių ženklų registravimą, turėtų atmesti paraiškas. Taip būtų apsaugomas aukštesnis ir svarbesnis visuomeninis gėris, susijęs su dvasinėmis vertybėmis ir religijos laisve.

2.3. Apsauga nuo rasistinių žodžių ar epitetų

2.3.1. Bendroji apsaugos nuo rasizmo analizė

Nediskriminavimo principas yra vienas svarbiausių žmogaus teisių apsaugos elementų, kai vertinant jį kartu su visų asmenų lygybės principu sukuriama pagrindai gerbti žmogaus orumą ir skiepyti pagarbą jam⁹⁰. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 14 straipsniu garantuojamas naudojimas konvencijoje nustatytomis teisėmis ir laisvėmis be jokios diskriminacijos dėl rasės ir odos spalvos. Pagal 1966 m. Jungtinių Tautų tarptautinių pilietinių ir politinių teisių paktą⁹¹ (toliau – „Paktas“), kurio dalyvė yra ir Lietuva, Pakto dalyvės turi pareigą gerbti ir garantuoti visiems jos teritorijoje ir priklausantiems jos jurisdikcijai asmenims teises, pripažintas šiame Pakte be jokių skirtumų, tokių kaip rasė, odos spalva, lytis, kalba, religija. Apsaugą nuo diskriminacijos rasės ir etninės kilmės pagrindais taip pat garantuoja Jungtinių Tautų

⁹⁰ ČILINSKAS K.; JOČIENĖ D. Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje [interaktyvus]. Vilnius, 2004 [žiūrėta 2011-12-18], p. 123. Prieiga per internetą: <<http://www3.lrs.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0120826.pdf>> [žiūrėta 2011-12-18].

⁹¹ 1966 m. Jungtinių Tautų tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 77-3288.

Chartija⁹², 1948 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija⁹³, Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo⁹⁴, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija⁹⁵, Tarybos direktyva Nr. 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės⁹⁶ ir daugybė kitų teisės aktų.

Įdomu tai, kad Lietuvos prekių ženklų įstatymas, aiškinamas kartu su prekių ženklų registravimo taisyklėmis, netgi atskirai detalizuoja pagrindo atsisakyti registruoti žymenį, kuris prieštarauja moralei ar viešajai tvarkai, etinėms visuomenės normoms, žmogiškumo principams, turinį, kuriame aptariama ir apsaugą nuo rasizmo bei rasistinių šūkių. Tai patvirtina apsaugos nuo rasizmo svarbą prekių ženklų teisėje.

Be to, žmogaus teisių apsaugos požiūriu didžiulę reikšmę turi ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis, kurio 2 dalis aiškiai skelbia, kad žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Šis Konstitucijos straipsnis sudaro pagrindą garantuoti diskriminacijos draudimo principo užtikrinimą Lietuvos teisėje. Konstitucijos ir tarptautinių teisės aktų pagrindu Lietuvoje 1993 m. buvo priimtas Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas⁹⁷, kurio paskirtis užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijoje nustatytos teisės ir uždrausta bet kokia tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija dėl rasės ar etninės priklausomybės.

Nurodytų teisės aktų analizė rodo, kad asmenų apsauga nuo rasinės diskriminacijos yra itin svarbi tiek tarptautinės, tiek nacionalinės teisės mastu. Rasizmas gali pasireikšti atskirų asmenų nuostatomis bei žodiniu priekabiavimu arba poelgiais - diskriminacija, smurtu. Šiuolaikinė rasinė diskriminacija gali apimti priekabiavimą, persekiojimą, bauginančios, priešiškos, žmogų menkinančios, žeminančios ir užgaulios aplinkos sudarymą dėl asmens rasės, odos spalvos, etninės kilmės, tautinės priklausomybės ar net religijos.

Europos Sąjungoje su šiuo reiškiniu yra kovojama itin aktyviai. Pagal Europos Sąjungos sutarties nuostatas apsauga nuo diskriminacijos dėl rasinės ar etninės kilmės yra pagrindinė ES piliečių teisė. Europos Sąjunga nuolat skatina iniciatyvas, nukreiptas prieš rasizmą ir ksenofobiją. Europos Sąjungos Taryba kuria programas, kurios turi užtikrinti

⁹² 1945 m. Jungtinių Tautų Chartija. Valstybės žinios, 2002, Nr. 15-557.

⁹³ 1948 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Valstybės žinios, 2006, Nr. 68-2497.

⁹⁴ 1965 m. Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo. Valstybės žinios, 1998, Nr. 108-2957.

⁹⁵ 2007 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. OL C 303, 14/12/2007 p. 0001-0016.

⁹⁶ 2000-06-29 Tarybos direktyva Nr. 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės. OL L 180, 19/07/2000 p. 0022 – 0026.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas. Valstybės žinios, 2003, Nr. 114-5115.

diskriminacijos eliminavimą valstybėse narėse ir kurios skirtos didinti su diskriminacija susijusių klausimų supratimą bei praktinės veiklos veiksmingumą. Dėl šių priežasčių, siekiant apsaugoti asmenims, kurie gali būti diskriminuojami, įžeidinėjami dėl rasės ar etninės kilmės, institucijoms, registruojančioms prekių ženklus, nustatyta teisė atsisakyti registruoti prekių ženklą, jei jis sudarytas ar susideda iš rasistinių žodžių ir/ar epitetų, remiantis moralės ir viešosios tvarkos išlyga. Tokia kompetentingų institucijų teisė leidžia apsaugoti pagrindines žmogaus teises ir laisves, garantuojamas tarptautiniais, regioniniais ir nacionaliniais teisės aktais.

2.3.2. Bendrojo Teismo praktika: atsisakymas registruoti prekių ženklą „PAKI“

2011 m. Bendrasis Teismas (trečioji kolegija) priėmė sprendimą byloje PAKI Logistics GmbH prieš VRDT, kuriuo buvo sprendžiamas atsisakymo registruoti prekių ženklą PAKI dėl jo prieštaravimo viešajai tvarkai ir moralei pagrįstumas. Pagrindinė problema, susijusi su prekių ženklu, kilo todėl, kad angliškai kalbančioje visuomenėje *Paki* reiškia rasistinių žodį, kuriuo menkinančiai ir įžeidžiančiai vadinami pakistaniečiai arba tamsaus gyvio asmenys, kilę iš Indijos regiono, todėl tokio termino naudojimas prekių ženkle galėtų įžeisti tam tikrą visuomenės grupę. Nors pareiškėjas siekė įrodyti, kad patys pakistaniečiai naudojo šį terminą, įvardindami maisto ir kitus produktus, kilusius iš Pietų Azijos, teismas pripažino, kad atsisakymas registruoti tokį ženklą buvo teisėtas, kadangi šios kilmės asmenys gali būti įžeidžiami nepaisant to, kad jis sukurtas nesiekiant įžeisti jų, todėl tai absoliutus pagrindas atsisakyti registruoti prekių ženklą⁹⁸.

Vertinant aukščiau pateiktą praktiką, manytina, kad reikėtų nustatyti kriterijus, kurių pagrindu būtų galima nustatyti, ar prekių ženklas prieštarauja viešajai tvarkai ir moralei. Analizuojant ženklus, kurie turi rasistinę reikšmę, turėtų būti atsižvelgiama į ženkle esančių žodžių ir elementų reikšmę visuomenėje, t.y. kaip jie vertinami ir suprantami tarp bendruomenės narių. Net jei ženklas nedidelėje visuomenės grupėje būtų suprantamas kaip rasistinis, turėtų būti atsisakoma registruoti, taip apsaugant tam tikrą visuomenės grupę nuo diskriminacijos. Be abejo, svarbu atsižvelgti ir į tai, kaip toks ženklas būtų vertinamas tarp grupės, kuri paliečiama šiuo ženklu, asmenų, nes tam tikrais atvejais jie gali nepripažinti jo rasistiniu. Galiausiai reikėtų pažymėti, kad tokio prekių ženklo registravimas ar atsisakymas registruoti neturėtų priklausyti nuo prekių ženklo naudojimo paskirties, t.y. prekių ir paslaugų, kurioms jis skirtas žymėti, kadangi prekių ar

---

⁹⁸ Bendrojo Teismo (trečioji kolegija) 2011-10-05 sprendimas byloje Nr. T-526/09, *PAKI Logistics GmbH prieš Vidaus rinkos derinimo tarnybą (prekių ženklaus ir pramoniniam dizainui)* [interaktyvus]. Teismo praktikos rinkinys 2011 puslapis 00000. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/> [žiūrėta 2012-03-16].

paslaugų žymėjimas rasistinio pobūdžio ženklais gali turėti skatinamąjį poveikį, nepriklausomai nuo naudojimo konteksto.

2.4. Apsauga nuo prekių ženklų, kuriuose yra bedieviškų (šventvagiškų) elementų ar kurie parodo neigiamą požiūrį į pagarbos vertus dalykus

2.4.1. Bendroji bedieviškų (šventvagiškų) elementų ir simbolių, kurie parodo neigiamą požiūrį į pagarbos vertus dalykus, apžvalga

Pagal Lietuvių kalbos žodyną žodis „šventvagystė“ suprantamas kaip šventų dalykų niekinimas⁹⁹. Analizuojant jau anksčiau minėtą S. Berdo atsisakymo registruoti prekių ženklus dėl jų prieštaravimo viešajai tvarkai ir moralei klasifikaciją, reikia atkreipti dėmesį, kad lietuviško žodžio „šventvagiškas“ atitikmuo autorius kūriniuose yra *profane*. Lot. - *profanus* reiškia esąs prieš šventyklą, nešventas, nebažnytinis, pasaulietiškas, bedieviškas, šventvagiškas, pagoniškas. Dažni daiktavardžio profanas vediniai profanuoti, profaniškumas, taip pat profanacija (lot. - *profanatio*) suprantami kaip (su) menkinimas, išniekinimas, šventvagystė¹⁰⁰. Dabartinio tarptautinio žodžio profanacija reikšmės: 1. iškraipymas, sudarkymas, nemokšiškas aiškinimas, 2. niekinamas požiūris į pagarbos vertus dalykus¹⁰¹. Štai Singapūro intelektinės nuosavybės biuras pripažįsta, kad žodžiai *bitch* ir *bullshit* turėtų būti laikomi šventvagiškais ir ženklai, kuriuose yra tokie žodžiai, neturėtų būti registruojami¹⁰². Kitaip tariant, žodžiai „bedieviškas“, „šventvagiškas“ neturėtų būti aiškinami siaurinamai, vien tik siejant su religija, tačiau turėtų būti atsižvelgiama į platesnę vertybių skalę. Visgi, nors ši klasifikacijos dalis turėtų būti analizuojama platesne apimtimi nei religinių simbolių niekinimas, prekių ženklų, kuriuose yra religinių simbolių, analizės kriterijai gali būti naudingi tiriant ženklus, numatytus šiame skirsnyje.

Vertinant, ar prekių ženklas neturi elementų, kurie būtų šventvagiški ar niekintų vertybes, svarbu ne tik nustatyti ir įvardinti probleminius ženklo elementus, bet ir apibrėžti asmenų grupę, kurią gali žeišti tokio ženklo registravimas ir/ar naudojimas. Kaip ir religinių simbolių atveju, manytina, kad nėra būtina, kad toks ženklas paveiktų didžiąją dalį visuomenės. Gali būti ir taip, kad toks ženklo naudojimas paveiks tik individualizuotą asmenų grupę, išsiskiriančią tam tikromis savybėmis. Nustačius visuomenės dalį, kuriai

---

⁹⁹ *Supra*, note 37.

¹⁰⁰ *Supra*, note 37.

¹⁰¹ *Supra*, note 37.

¹⁰² *Supra*, note 88, p. 5.

aktualus tokio ženklo registravimas ir naudojimas, reikia analizuoti tokių asmenų vertybes ir įsitikinimus ir jų pagrindu daryti išvadą, ar prekių ženklas gali būti registruojamas, ar visgi toks registravimas pažeistų viešąją tvarką ir nusistovėjusius moralės principus. Toks nuoseklus ženklo analizavimo sekos laikymasis padėtų suderinti ne tik prekių ženklo savininko, bet ir visuomenės, kuri gali būti neigiamai paveikta, interesus, kas, manytina, yra vienas iš svarbiausių prekių ženklų apsaugos sistemos tikslų.

2.4.2. Vidaus rinkos derinimo tarnybos (VRDT) praktika: atsisakymas registruoti prekių ženklą „Screw you“

VRDT praktikoje buvo pateikta paraiška registruoti prekių ženklą „Screw you“, tačiau šis ženklas nebuvo įregistruotas, nes tarnybos manymu, žodis *screw*, kurio atitikmuo lietuvių kalboje turi reikšmę, susijusią su lytiniu aktu, yra vulgarus žargonas, atitinkantis žodžius „lytinis santykiavimas“, ir šio žodžio šventvagiška išraiška yra naudojama siekiant įžeisti asmenį¹⁰³. VRDT sprendime pažymėta, kad Reglamento 7 straipsnio 1 dalies (f) punkto formuluotė yra labai plati ir palieka daug vietos interpretacijai. Protingas šios nuostatos taikymas neišvengiamai reiškia balansavimą tarp verslininkų laisvės pasirinkti žodžius ir vaizdus ženkluose, kuriuos jie nori registruoti kaip prekių ženklus, ir visuomenės teisės apsisaugoti nuo ženklų, kurie kelia nerimą, yra užgaulūs, įžeidžiantys ar net gąsdinantys. Taip pat nurodyta, kad ženklai, kurie reikšmingai pažeidžia didelės visuomenės dalies religinius jausmus, taip pat turėtų būti neregistruojami, jei ne dėl moralinių priežasčių, tai bent jau dėl viešosios tvarkos, o būtent dėl rizikos sukelti visuotinius neramumus. Šiuo pagrindu sprendime taip pat buvo pažymėta, kad neturėtų būti registruojami ir tie ženklai, kuriais garbinamas terorizmas ar įžeidinėjamos terorizmo aukos, kaip tai pasakyta byloje dėl prekių ženklo „Bin Ladin“¹⁰⁴.

Be visų kitų aplinkybių, šis VRDT sprendimas svarbus tuo, kad jame nurodyta, jog prekių ženklas *turi būti analizuojamas taikant protingo asmens, atitinkančio normalų jautrumo ir tolerancijos lygį, standartą*. Tačiau, kaip teisingai pažymėjo VRDT, sprendžiant tokias bylas, neturėtų būti atsižvelgiama į asmenis, kurie sudaro nedidelę visuomenės dalį. Manytina, kad šį VRDT argumentą reikėtų kritiškai vertinti, atsižvelgiant ir į Šveicarijos federalinio administracinio teismo sprendimus bylose dėl prekių ženklų su religiniais simboliais „Madonna“ ir „Budha-bar“, kur pasakyta, kad gali

---

¹⁰³ *Supra*, note 75.

¹⁰⁴ Vidaus rinkos derinimo tarnybos 2004-09-29 sprendimas byloje Nr. R 176/2004-2 *Falcon Sporting Goods AG v. VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2004/es/R0176_2004-2.pdf> [žiūrėta 2011-12-18].

būti atsižvelgiama ir į mažąją visuomenės dalį, kadangi kitaip nebūtų apgintos mažumų teisės, tačiau reikia *vengti vertinti radikaliuosius visuomenės narius*. Vieni visuomenės nariai gali būti lengvai pažeidžiami, kiti visiškai nepažeidžiami, todėl institucija, nagrinėjanti tokio pobūdžio ginčus, turėtų analizuoti tuos visuomenės narius, kurie nepriklauso radikaliajai kryptčiai.

Kaip VRDT pažymėjo, be viso to, kas paminėta, turi būti vertinama ir *prekių ženklo naudojimo paskirtis*. Reikalavimai prekių ženklui, kuris naudojamas seksualinių reikmenų parduotuvėje, yra ne tokie griežti kaip reikalavimai ženklui, kuris bus reklamuojamas žiūrimiausiu televizijos laiku ar matomas gatvėje. Žodžiai *screw* ir *you* patys savaime nėra įžeidžiantys, tačiau naudojami kartu gali būti prilyginami vulgarumui, įžeidimui ar niekinimui, todėl šiuo atveju institucija turi išsiaiškinti ženklo vulgarumo, įžeidžiamumo ir niekinimo laipsnį. Galiausiai VRDT pripažino, kad terminas „Screw you“ yra šventvagiškas (niekinantis), jis žeidžia ir galėtų įskaudinti kiekvieną, kuriam tokie žodžiai yra adresuojami. Taip pat VRDT nurodė, kad tokiais žodžiais galėtų būti įžeidžiama didelė dalis visuomenės, ypač suaugusieji, turintys vaikų, ar vyresnio amžiaus asmenys, kuriems tokie žodžiai yra nepriimtini. Nepaisydama šios aplinkybės, VRDT pripažino apeliaciją dėl prekių ženklo registracijos seksualinėms prekėms žymėti.

Apibendrinant tai, kas pasakyta, galima teigti, kad „Screw you“ bylos analizė parodo nuoseklias prekių ženklo analizės taisykles, kuriomis turėtų vadovautis institucijos, registruojančios prekių ženklus. *Pirmiausia* vertinant ženklą reikia vertinti naudojant racionalaus ir protingo visuomenės nario standartą, neatsižvelgiant į radikaliuosius kryptties asmenis. *Antra*, ženklo neigiamas poveikis turėtų pasireikšti didesnei visuomenės daliai, tačiau tai nereiškia, kad neturėtų būti ginamos ir mažumų teisės. *Trečia*, turi būti vertinamas prekių, kurioms skirtas ženklas, paskirtis, kuri gali lemti griežtesnių ar švelnesnių standartų ženklui taikymą. *Ketvirta*, turi būti analizuojamos ženkle esančių žodžių (jei ženklas sudarytas iš sodžių) tikrosios reikšmės ne tik formalioje, bet ir buitinėje kalboje. Manytina, kad tik įvertinus visus šiuos kriterijus galima pripažinti ženklą prieštaraujančiu ar neprieštaraujančiu viešajai tvarkai ir moralei.

2.5. Apsauga nuo prekių ženklų, kuriuose yra vulgarių žodžių ar simbolių

2.5.1. Vulgarių žodžių ar simbolių bendroji apžvalga

Bendriausia prasme žodis „vulgarus“ reiškia šiurkštus, storžieviškas, suprastintas iki iškraipymo, subanalintas¹⁰⁵. Visuomenėje šis žodis taip pat suprantamas kaip bet koks žodis, kuris nepriimtinas visuomenėje, amoralus. Dichotominį požiūrį į kalbą platusis kalbos vartotojų ratas susidaro dar vaikystėje, kai ima suvokti, jog tai, kas „gerai pasakyta“, kas „taisyklinga“, kas yra „leistina“ vienoje ar kitoje kalboje, nuolat priešpastatoma tam, kas „negerai pasakyta“, kas yra „netaisyklinga“, kas „kalboje neleistina“¹⁰⁶. Šis dar jauname amžiuje susiformavęs požiūris vėliau lemia asmenų vertinimą, kas yra vulgaru, dažnai jį siejant su tuo, kas nepadoru, neleistina, nepriimtina didžiajai daliai visuomenės. Kaip teisingai nurodo profesorė, dažnai žodynuose sunku surasti „vulgarius“ šnekamosios kalbos žodžius, įvardijančius žmogaus fiziologinius procesus.

Paprastai visuomenėje vulgarumas suprantamas plačiąja prasme ir siejamas su bet kokiais žodžiais ar ženklais bei simboliais, kurie yra nepadorūs, nepriimtini ir neleistini visuomenėje. Vulgarumas prekių ženkle gali pasireikšti dviem būdais: jei tai ženklas, sudarytas tik iš žodinių elementų arba mišrios darybos prekių ženklas, jame gali būti įrašytas vulgarus žodis; jei tai vaizdinis ženklas, ženkle gali būti pavaizduotas vulgarus simbolis. Visgi, vien vulgaraus žodžio ar vaizdo naudojimas ženkle neturėtų būti pagrindas atsisakyti registruoti prekių ženklą. Manytina, kad kiekvieną kartą turi būti vertinamas ne tik ženklo vulgarumo, bet ir visuomenės, kurią palies tas ženklas, brandos lygis. Be to, analizė turi būti nukreipiama ir į tai, kokioms prekėms ir paslaugoms tas ženklas skirtas žymėti. Tam tikrais atvejais nėra būtina atsisakyti registruoti ženklą dėl jo vulgarumo, kadangi ir pati visuomenė, vartotojai, gali atsisakyti pirkti tokiu ženklu pažymėtą produktą ar prekę. Visos šios aplinkybės turi būti analizės objektu.

---

¹⁰⁵ *Supra*, note 37.

¹⁰⁶ MELNIKIENĖ D. Žodyno antraštynas ir nenorminė leksika [interaktyvus]. *Kalbotyra*. 2006. 56 (3) [žiūrėta 2011-12-18], p. 109. Prieiga per internetą: <<http://www.minfolit.lt/arch/15001/15431.pdf>> [žiūrėta 2011-12-18].

2.5.2. Vidaus rinkos derinimo tarnybos (VRDT) ir Europos Sąjungos nacionalinių institucijų praktika

Nors 2006 m. VRDT sprendimą dėl prekių ženklo „Screw you“ priskyrimo prie bylų, susijusių su šventvagiškais ženklais, nekyla abejonės, kad ši byla taip pat aktualiai kalbant apie vulgarius žodžius ir ženklus, kadangi riba tarp šventvagiškų ir vulgarių žodžių bei ženklų yra labai siaura, jei išvis ji egzistuoja. Šalyse, kuriose religija turi labai stiprų pagrindą, tas pats žodis ar ženklas gali būti suvokiamas ne tik kaip žeidžiantis tikinčiuosius ir šventvagiškas, bet ir kaip vulgarus. Dėl šios priežasties prekių ženklų vertinimo kriterijai, paminėti „Screw you“ byloje, gali būti taikomi ir prekių ženkams, kuriuose yra vulgarių žodžių ar ženklų.

2010 m. VRDT taip pat įregistravo prekių ženklą „Fucking hell“ drabužiams, avalynei, nealkoholiniams ir alkoholiniams gėrimams žymėti¹⁰⁷. Šiuo atveju žodžiai „Fucking hell“ nebuvo pripažinti vulgariais, kadangi ženklas buvo susietas su ženklo gamintoju, įsikūrusiu Austrijos vietovėje pavadinimu „Fucking“. Visgi, VRDT atsisakė registruoti panašų prekių ženklą „Fuckinger hell“¹⁰⁸ kaip prieštaraujantį viešajai tvarkai ir moralei, kadangi jis nebuvo susietas su geografine nuoroda.

Kaip prieštaraujantys viešajai tvarkai ir moralei taip pat buvo pripažinti ženklai „If you ain't tatoored you ain't worth a fuck“¹⁰⁹, „Fuck the real world I'm an artist“¹¹⁰, „Fit fuckers“¹¹¹ ir kiti ženklai su panašiais žodžiais ir jų deriniais.

---

¹⁰⁷ Žr. Prekių ženklas „Fucking hell“ Nr. 006025159. Vidaus rinkos derinimo tarnybos sprendimų, kuriuose buvo atsisakyta registruoti prekių ženklus, bazė [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/CTMOnline/RequestManager/en_Result_NoReg> [žiūrėta 2011-12-18].

¹⁰⁸ Žr. Neįregistruotas prekių ženklas „Fuckinger hell“. Vidaus rinkos derinimo tarnybos sprendimų, kuriuose buvo atsisakyta registruoti prekių ženklus, bazė [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/CTMOnline/RequestManager/en_Result?listType=1&transition=ResultsDetailed&selectOrderby2=&deno=1&selectOrderby=&idappli=006023261&ntmark=&application=CTMOnline&bAdvanced=0&totalFound=null&language=en&deno=&ownerselect=&blimited=&source=search_basic.jsp> [žiūrėta 2011-12-18].

¹⁰⁹ Žr. Neįregistruotas prekių ženklas „If you ain't tatoored you ain't worth a fuck“. Vidaus rinkos derinimo tarnybos sprendimų, kuriuose buvo atsisakyta registruoti prekių ženklus, bazė [interaktyvus]. Prieiga per internetą:

<http://oami.europa.eu/CTMOnline/RequestManager/en_Result?listType=1&transition=ResultsDetailed&selectOrderby2=&deno=1&selectOrderby=&idappli=009648296&ntmark=&application=CTMOnline&bAdvanced=0&totalFound=null&language=en&deno=&ownerselect=&blimited=&source=search_basic.jsp> [žiūrėta 2011-12-18].

¹¹⁰ Žr. Neįregistruotas prekių ženklas „Fuck the real world I'm an artist“. Vidaus rinkos derinimo tarnybos sprendimų, kuriuose buvo atsisakyta registruoti prekių ženklus, bazė [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/CTMOnline/RequestManager/en_Result?listType=1&transition=ResultsDetailed&selectOrderby2=&deno=1&selectOrderby=&idappli=009292962&ntmark=&application=CTMOnline&bAdvanced=0&totalFound=null&language=en&deno=&ownerselect=&blimited=&source=search_basic.jsp> [žiūrėta 2011-12-18].

¹¹¹ Žr. Neįregistruotas prekių ženklas „Fit fuckers“. Vidaus rinkos derinimo tarnybos sprendimų, kuriuose buvo atsisakyta registruoti prekių ženklus, bazė [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/CTMOnline/RequestManager/en_Result?listType=1&transition=ResultsDetailed&selectOrderby2=&deno=1&selectOrderby=&idappli=007497795&ntmark=&application=CTMOnline>

Pateiktų VRDT sprendimų analizė leidžia teigti, kad kiekvieną kartą, kai institucija nagrinėja prekių ženklą, ji, be kita ko, turi atsižvelgti į kriterijus, kurie buvo nustatyti prekių ženklo „Screw you“ sprendime, taip pat į visuomenės brandos lygį, požiūrį atitinkamus žodžius ar vaizdinius ženklus, šių žodžių ir ženklų reikšmę.

2.6. Apsauga nuo prekių ženklų, kuriuose yra seksualumo (erotizmo) elementų

2.6.1. Seksualumo (erotizmo) elementų prekių ženkluose bendroji apžvalga

Seksualumas yra asmenų savybė, pasireiškianti ne tik realizuojant giminės pratęsimo funkciją, bet ir vienaip ar kitaip sąlygojanti visuomenės saviraiškos ir santykių su išoriniu pasauliu aspektus. Įvairiais žmonijos istorijos laikotarpiais bei skirtingose kultūrose visuomenės požiūris į seksualumą nebuvo vienodas, palaipsniui jis kito nuo to, kas nepadoru ir nuodėminga, pavojinga ar net pražūtinga žmogui, jo dorai, iki to, kas yra priimtina.

Krikščioniškojoje Europoje vyravo neigiamas požiūris į seksualumą ir jis buvo siejamas su nuodėmingumu ir nepadorumu.

XX amžiaus 7-8 dešimtmetyje Vakarų šalyse įvyko moralinė revoliucija, dažnai dar vadinama „seksualine revoliucija“, kurios metu keitėsi visuomenės požiūris į seksualumą. Jei iki 7 dešimtmečio vyravo neigiamas požiūris į seksualumą, tai seksualinė revoliucija sušvelnino požiūrį. Tai buvo įtvirtinta 1975 m. Pasaulinės Sveikatos Organizacijos dokumentuose bei pakartota daugelyje tarptautinių mastu priimtų aktų, *inter alia* 1994 m. Tarptautinės Kairo konferencijoje „Gyventojai ir socialinė raida“ artimiausiems 20-čiai metų priimtoje „Kairo veiksmų programoje“¹¹². Šiuose dokumentuose seksualumas jau apibrėžiamas kaip teigiama asmens savybė.

Pagal Lietuvių kalbos žodyną žodis „seksualus“ reiškia susijusį su lytiniu gyvenimu, lytinį, o žodis „erotika“ reiškia meilės aistrą, kūnišką meilę¹¹³. Kaip kalbėta anksčiau, visuotinai nepriimtinių, amoralių žodžių naudojimas prekių ženkle gali būti suprantamas kaip šventvagiškumas arba vulgarumas, tačiau tam tikrais atvejais net jei tokie žodžiai neprilyginami šventvagiškiems ar vulgariems, toks ženklas neturėtų būti registruojamas. Tai, matyt, siejama ne tik su vyresniosios visuomenės, bet ir su jaunimo apsauga nuo ženklo elementų, kurie gali iškreipti jų sąmonės suvokimą, traumatuoti psichinę sveikatą

&bAdvanced=0&totalFound=null&language=en&deno=&ownerselect=&blimited=&source=search_basic.jsp> [žiūrėta 2011-12-18].

¹¹² 1994 m. Jungtinių tautų tarptautinė konferencija „Gyventojai ir socialinė raida“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.iisd.ca/cairo.html>> [žiūrėta 2011-12-19].

¹¹³ *Supra*, note 37.

būklę ar sukelti negrįžtamus psichologinius pakitimus jauno žmogaus pasaulėžiūroje. Pavyzdžiui, Singapūro intelektinės nuosavybės biuras teigia, kad ženklas, vaizduojantis nuogą vyrą ir moterį, kurie bučiuojasi ir glėbesčiuojasi, yra pakankamas laikyti įžeidžiančiu¹¹⁴. Dėl šių priežasčių manytina, kad prekių ženklus registruojanti institucija gali atsisakyti registruoti prekių ženklą ir tokiais atvejais, kai jame demonstruojamas seksualumas (erotika) ar pateikiami tokio pobūdžio žodžiai, kurie nepriimtini visuomenei. Žinoma, toks atsisakymas turėtų būti argumentuotas ir pateisinamas svarbesniais visuomeniniais gėriais. Visgi, vertinant tokius ženklus nereikia pamiršti visuomenės ir joje galiojančių moralės normų bei jų kaitos. Tai, kas anksčiau buvo nepriimtina, dabar gali būti savaime suprantamu dalyku.

2.6.2. Vidaus rinkos derinimo tarnybos (VRDT) ir Europos Sąjungos nacionalinių institucijų praktika

2003 m. VRDT apeliacinė komisija nagrinėjo pareiškėjo skundą dėl atsisakymo registruoti prekių ženklą „Dick & Fanny“¹¹⁵. Sprendime pasakyta, kad net žargone esanti žodžio prasmė gali lemti tai, kad bus atsisakyta registruoti prekių ženklą. Nors pareiškėjai teigė, kad žodžiai, esantys ženkle, reiškia ne ką kita kaip vardus Ričardas (angl. - *Richard*) ir Francis (angl. - *Frances*), apeliacinė komisija nurodė, kad žodinis ženklas Prekių ženklų reglamento 7 straipsnio 1 dalies (f) punkto kontekste turi būti vertinamas, atsižvelgiant į bet kokį ženklą naudojimą, tiek formalųjį, tiek bet kaip kitaip, kaip asmenys jį gali suprasti. Tuo tarpu žargone šie žodžiai reiškė visuomenei nepriimtinius žodžius, todėl apeliacinė komisija nurodė, kad nors šis ženklas yra neskoningas ir jame yra žodžiai reškiantys anatomines žmogaus kūno dalis, kurių pavadinimai retai vartojami tiek formalioje, tiek neformalioje kalboje, šie žodžiai nėra nuomonės skelbimas, visuomenės kurstymas ar įžeidimas, todėl negalima teigti, kad taip yra pažeidžiama viešoji tvarka ir moralė. Galiausiai apeliacinė komisija nusprendė, kad prekių ženklas, kuris naudojamas neformalioje anglų kalboje ir kuris gali būti laikytinas neskoningu, nepateikia jokios papildomos žinutės ir yra neutralus formaliosios anglų kalbos prasme, todėl neprieštaruja viešajai tvarkai ar visuotinai pripažintiems moralės principams.

---

¹¹⁴ *Supra*, note 88, p. 6.

¹¹⁵ Vidaus rinkos derinimo tarnybos 2003-03-25 sprendimas byloje Nr. R 495/2005-G, *Dick Lexic Limited* v. *VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2002/en/R0111_2002-4.pdf> [žiūrėta 2011-12-18].

Kiek skirtingai ženklo seksualinį elementą traktavo Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuras, kuris nagrinėjo prekių ženklą „Tiny penis“¹¹⁶, reiškiantį vyrišką lytinį organą. Pareiškėjai ginčo nagrinėjimo metu teigė, kad antrasis žodis yra normaliai naudojamas žodynuose ir kalboje, jis yra įtrauktas ir į mokyklos biologijos knygas. Sprendime pasakyta, kad žodžių „Tiny penis“ naudojimas tinkamame kontekste nežeidžia arba bent jau neturėtų žeišti didžiosios dalies Didžiojoje Britanijoje gyvenančių asmenų, tačiau tuo pačiu pastebėta, kad pareiškėjas ženklą nori naudoti ne normaliame kontekste, bet prekyboje, siekdamas diferencijuoti prekes. Tai gali lemti ženklo pristatymą langų vitrinose, viešose erdvėse, drabužių ar aksesuarų etiketėse, todėl ženklo eksponavimas be visuomenės teisės rinktis, ar nori jį matyti, gali pažeisti didelės dalies visuomenės interesus. Dėl nurodytų priežasčių prekių ženklas buvo įvertintas kaip prieštaraujantis šiuolaikinėms moralės normoms ir viešajai tvarkai.

Taigi, jei prieš šį sprendimą VRDT praktikoje buvo nustatyta, kad žodžiai, reiškiantys žmogaus anatomines kūno dalis, nebūtinai reiškia kitų asmenų įžeidimą, pastarojoje byloje Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuras visgi pripažino, kad žodžių, turinčių seksualumo (erotikos) elementų naudojimas netikėtame kontekste – drabužiuose, vitrinose ar kitose vietose - gali įžeisti didelę dalį visuomenės narių, todėl turėtų būti pripažįstamas kaip viešosios tvarkos ir moralės pažeidimas.

2.7. Apsauga nuo ženklų, kuriuose yra užuominų, juodinančių ar neigiamai apibūdinančių kitą asmenį, šmeižto elementų

Šmeižtas – tai sąmoningas kitą juodinantis, garbę žeminantis prasimanymas. Žodžiais ir ženklais, kuriuose yra užuominų, juodinančių ar neigiamai apibūdinančių kitą asmenį, šmeižto elementų, pažeidžiama asmens garbė ir orumas, kuriuos kaip asmenines neturtines vertybes gina teisė¹¹⁷. Teisė į garbės ir orumo gynimą garantuojama ne tik tarptautiniais teisės aktais, tokiais kaip Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (8 straipsnis), Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (12 straipsnis), bet ir Lietuvos Respublikos teisės aktais. Pagal Lietuvos Respublikoje galiojančias teisės normas asmenys yra ginami nuo garbės ir orumo pažeidimų, *inter alia* šmeižto. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse nustatyta atsakomybė už nusikaltimus ir

¹¹⁶ Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuro 2001-01-09 sprendimas Nr. O-021-05 *C. P. Ghazillian* dėl „Tiny penis“ prekių ženklo. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ipo.gov.uk/o01501.pdf>> [žiūrėta 2011-12-20].

¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011-09-09 nutartis civilinėje byloje *Z. V. L. v. VŠĮ „Vermės“ leidykla, A. R.*, Nr. 3K-3-347/2011, kat. 26.6; 114.11 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt>> [žiūrėta 2011-12-31].

baudžiamuosius nusižengimus žmogaus garbei ir orumui (154 straipsnis „Šmeižimas“ ir 155 straipsnis „Įžeidimas“), Civilinis kodeksas¹¹⁸ taip pat reglamentuoja civilinę atsakomybę už panašaus pobūdžio veikas (2.24 straipsnis „Asmens garbės ir orumo gynimas“). Asmenų apsauga nuo garbės ir orumo pažeidimų yra apibrėžta ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (21 ir 22 straipsniai). Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje pripažįstama, kad minėtosios konstitucinės normos suteikia galias įstatymų leidėjui priimant įstatymus ir teismui vykdant teisingumą ginti piliečių teises, jų asmeninį gyvenimą, jų garbę ir orumą nuo savavališko ar neteisėto kišimosi ir kėsimosi¹¹⁹, todėl ne išimtis yra ir prekių ženklų registravimas.

Teisė į garbę ir orumą – tai asmens teisė reikalauti, kad viešoji nuomonė apie jį būtų formuojama žinių, atitinkančių tikrąsias jo poelgius, pagrindu ir moralinis vertinimas atitiktų tai, kaip jis tikrovėje vykdo įstatymų, bendražmogiškos moralės normų reikalavimus. Garbė ir orumas pažeidžiami apie asmenį paskleidus tikrovės neatitinkančius ir jo garbę bei orumą žeminančius duomenis¹²⁰. Įgyvendinant teisę registruoti prekių ženklus neturi būti pažeidžiamos kitų asmenų teisės, o subjektas, registruojantis prekių ženklus, turi užtikrinti, kad būtų laikomasi šio reikalavimo, todėl prekių ženklai, kuriais žeminami, juodinami ar kitaip šmeižiami asmenys neturėtų būti registruojami kaip prieštaraujantys viešajai tvarkai ir moralei.

Kyla klausimas, kokie kriterijai turėtų būti taikomi, pripažįstant, kad prekių ženklas prieštarauja viešajai tvarkai ir moralei dėl jo žeminančio, juodinančio ar šmeižiančio pobūdžio. Kalbant bendriausia prasme, reikia pabrėžti, kad ne atskiros valstybinės institucijos ar nepriklausomi subjektai, o teismai nustato, ar konkretaus asmens veiksmai pažeidžia kito žmogaus garbę ir orumą, todėl kyla pagrįsta abejonė, ar prekių ženklus registruojantis subjektas turi pakankamą kompetenciją nustatyti garbės ir orumo pažeidimus registruotiname prekių ženkle.

Nors šis pagrindas yra glaudžiai susijęs su garbės ir orumo gynimu, ženklų vertinimas garbės ir orumo kontekste neturėtų būti suabsoliutinamas. Reikia nepamiršti, kad absoliutūs pagrindai atsisakyti registruoti prekių ženklą yra susiję šiuo atveju su moralės ir viešosios tvarkos apsauga, todėl subjektas, registruojantis prekių ženklą, turi nustatyti, ar ženkle yra žeminančių, juodinančių, šmeižto elementų, dėl kurių būdų pažeidžiama viešoji tvarka ir moralė. Taigi, vertinimo metu turėtų būti akcentuojamas ne

---

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (su pakeitimais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000-06-30 nutarimas „Dėl teisės į žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimą“ [interaktyvus] . Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt>> [žiūrėta 2011-12-31].

¹²⁰ *Supra*, note 117.

garbės ir orumo, bet viešosios tvarkos ir moralės pažeidimas. Nustačius, kad prekių ženklas žemina, juodina ar kitaip šmeižia asmenį (ar asmenų grupę), dėl ko yra pažeidžiama viešoji tvarka ir moralė, galima atsisakyti registruoti prekių ženklą.

2.8. Apsauga nuo ženklų, kuriais siūloma ar skatinama neteisėta veikla

Ženklų, kuriais siūloma ar skatinama neteisėta veikla, registravimas yra glaudžiais susijęs su viešąja tvarka. Kaip minėta, nors ženklo savininko teisė registruoti žymenį kaip prekių ženklą yra susijusi su jo saviraiškos laisve, ji negali būti suabsoliutinama. Viešojo ir privataus intereso derinimas šiuo atveju lemia tai, kad visuomenė turi būti apsaugota nuo ženklų, kuriais skatinamas/propaguojamas neteisėtų veikų darymas. Tuo pasireiškia ir prevencinis atsisakymo registruoti prekių ženklą pobūdis – apsaugoti visuomenę nuo nusikalstamų veikų skaičiaus padidėjimo, kurį gali sukelti nusikalstamą veiklą skatinantis ženklas. Dėl nurodytų priežasčių ženklai, kurie gali sukelti viešosios tvarkos pažeidimus ar nusikalstamų veikų skaičiaus didėjimą, negali būti registruojami prekių ženklų registre.

Ženkais, kuriais siūloma ar skatinama atlikti nusikalstamą veiką, gali būti laikomi tokie žymenys, kurie turi kriminalinį atspalvį, propaguoja smurtą, žiaurumą, nusikalstamų veikų atlikimą.

Pavyzdžiui, kova su narkotikų vartojimu ir narkomanijos prevencija užima nemažą erdvę Europos Sąjungos teisėje. Europos Teisingumo Teismas ne kartą savo praktikoje yra pažymėjęs, kad būtinybė kovoti su narkotikais pripažinta įvairiose tarptautinėse konvencijose, kurias priimant valstybės narės ir Sąjunga bendradarbiavo ar prie kurių prisijungė¹²¹. Šių dokumentų preambulėse pažymimas narkotinių ir psichotropinių medžiagų paklausos ir neteisėtos prekybos jomis keliamas pavojus asmens sveikatai ir gerovei, taip pat šių reiškinių neigiamas poveikis visuomenės ekonomikos, kultūros ir politikos pagrindams.

Būtinybė kovoti su narkotikais, pirmiausia atliekant narkomanijos prevenciją ir užkertant kelią neteisėtai prekybai šiais gaminiais ar medžiagomis, atitinkamai įtvirtinta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 168 straipsnyje¹²² ir Europos Sąjungos sutarties 29 ir 31 straipsniuose, o antriniuose teisės aktuose, pavyzdžiui Tarybos pamatinio sprendimo 2004/757/TVR 2 straipsnyje¹²³ konstatuojamojoje dalyje, įtvirtinta, kad

---

¹²¹ Europos Teisingumo Teismo 2010-12-16 sprendimas byloje C-137/09, *Marc Michel Josemans v. Burgemeester van Maastricht*. ECR 2010 p. 00000.

¹²² Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija). OL 2010 C 83, p. 47.

¹²³ 2004-10-25 Tarybos pamatinis sprendimas 2004/757/TVR, nustatantis būtiniausias nuostatas dėl nusikalstamų veikų sudėties požymių ir bausmių neteisėtos prekybos narkotikais srityje. OL L 335/8.

neteisėta prekyba narkotikais kelia grėsmę Sąjungos piliečių sveikatai, saugai ir gyvenimo kokybei bei valstybių narių teisėtai ekonomikai, stabilumui ir saugumui.

Žmonių gerovė, socialinė sanglauda, sveikata ir saugumas yra tikslai, kurių Europos Sąjunga siekia savo veikloje kovodama su narkotikais ir kurdamą Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 67 straipsnyje numatytą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę¹²⁴. Kova su narkotikų turizmu ir jo sukeliama neigiamu poveikiu sietina su viešosios tvarkos palaikymu bei piliečių sveikatos apsauga tiek valstybėse narėse, tiek Sąjungos mastu¹²⁵, todėl prekių ženklai, kuriais skatinamas ar populiarinamas narkotikų verslas, narkotikų vartojimas, turėtų būti pripažinti prieštaraujančiais viešajai tvarkai ir turėtų būti atsisakoma juos registruoti.

Pavyzdžiui, Europos Teisingumo Teismo generalinis advokatas Y. Botas (Y. Bot) yra pažymėjęs, kad kanapių pardavimo veikla nė kiek neprisidedama prie Sąjungos piliečių gerovės, ja sukeliama didelių viešosios tvarkos sutrikdymų ir, leidžiant nusikalstamoms organizacijoms patekti į rinką, griaunami teisėtos ekonomikos pagrindai¹²⁶, o narkotikų turizmas sukelia didelį neigiamą poveikį Europos Sąjungos viešajai tvarkai¹²⁷. Šiuo atžvilgiu aktualus Paryžiaus apeliacinės instancijos teismo sprendimas, kuriuo buvo patvirtintas atsisakymas registruoti prekių ženklą „EXTASY IF YOU TASTE IT, YOU'LL BE ADDICT“ (liet. – „Ekstazis. Jei paragausi, tapsi priklausomu“), grindžiant tuo, kad ženklas sudaro išpūdį, jog jis naudojamas produktams, kuriuose yra teisiškai draudžiamų medžiagų¹²⁸.

Be ženklų, kuriais skatinamas ar propaguojamas narkotikų verslą arba narkotikų vartojimą, taip pat turėtų būti draudžiami ženklai, kurie skatina agresyvių elgesį, pažeidimų ir nusikalstamų veikų atlikimą. Štai Europos Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad žaidimo, kuris imituoja nužudymą, uždraudimas suderinamas su viešąja tvarka susijusiais pagrindais, todėl draudimas komerciniais tikslais eksploatuoti tokius žaidimus, kuriuose imituojama prievarta asmenų atžvilgiu, ypač žmonių žudymo vaizdavimas, atitinka žmogaus orumo apsaugos lygį ir, antra, toks sprendimas neviršija

---

¹²⁴ Europos Teisingumo Teismo generalinio advokato Yves Bot 2010-07-15 d. išvada byloje C-137/09 *Marc Michel Josemans v. Burgemeester van Maastricht*, 21 punktą [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62009CC0137:EN:HTML>> [žiūrėta 2012-03-23].

¹²⁵ *Supra*, note 121, 65 punktą.

¹²⁶ *Supra*, note 124, 103 punktą.

¹²⁷ *Supra*, note 124, 117 punktą.

¹²⁸ Paryžiaus apeliacinės instancijos teismo 2008-09-26 sprendimas (cituojama pagal Nuolatinio komiteto dėl prekių ženklų, pramoninio dizaino ir geografinių nuorodų įstatymo 23-ioji sesija. Grounds for Refusal for all Types of Marks [interaktyvus]. 2010, priedas I, nr. SCT/23/2 [žiūrėta 2012-03-23], p. 18. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/stlt/en/sct_23/sct_23_2.pdf> [žiūrėta 2012-03-19].

to, kas būtina kompetentingų nacionalinės valdžios institucijų tikslui pasiekti¹²⁹. Be to, Didžiosios Britanijos intelektinės nuosavybės biuras yra atsisakęs registruoti prekių ženklą todėl, kad tokio ženklo registravimas, jo manymu, galėtų reikšti, kad tokiau registravimu bus pritarta lošimų veiklai¹³⁰.

Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuro paskelbtame prekių ženklų registravimo vadove¹³¹ pažymėta, kad:

- 1) prekių ženklas „White dove. You don't need wings to fly“ prieštarauja viešajai tvarkai, kadangi tokiu ženklu gali būti skatinama vartoti narkotikus („white dove“ laikoma viena iš narkotikų rūšių);
- 2) prekių ženklas „snuff movies“ (*snuff* išvertus iš anglų kalbos reiškia uostomąjį tabaką, miltelius) prieštarauja viešajai tvarkai, kadangi tokiu ženklu gali būti skatinama pornografija ir žudymas;
- 3) prekių ženklas „Sosumi. Copycat Fragrances“, kuriame pavaizduotas katinas su maišu, prieštarauja viešajai tvarkai, kadangi juo gali būti skatinamas padirbinėjimas (klastojimas).

Iš to, kas pasakyta, galima teigti, kad atsisakymas registruoti prekių ženklus, kuriais skatinamas pažeidimų ar nusikalstamų veikų darymas, yra pagrįstas. Nepaisant to, manytina, kad toks atsisakymas turėtų būti grindžiamas proporcingumo ir būtinumo testo taikymu, siekiant užtikrinti žmogaus teisių apsaugą, valstybinės santvarkos funkcionavimą, visuomeninę rimtį ir viešąją tvarką. Pažymėtina, kad atsisakyti registruoti prekių ženklą šiuo pagrindu galima tik tuo atveju, kai nustatomas prekių ženklo skatinamasis poveikis daryti nusikalstamas veikas. Vertinant ženklo neigiamą skatinamąjį poveikį reikia atsižvelgti, *pirma*, į tai, kaip šį ženklą vertintų didžioji dalis visuomenės, t.y., ar būtų pripažįstama, kad tokiu ženklu apskritai propaguojamas nusikalstamų veikų darymas, smurtas ar narkotikai, *antra*, įvertinti ženklo prasmę bendrame kontekste, t.y., ar smurtas yra siejamas su nusikalstamų veikų darymu (pavyzdžiui, neturėtų būti atsisakoma registruoti prekių ženklą vien todėl, kad jame yra žodis „žudyk“, jei šio žodžio naudojimas valymo priemonių kontekste gali neturėti kriminalinio pobūdžio).

---

¹²⁹ Europos Teisingumo Teismo 2004-10-14 sprendimas byloje C-36/02, *Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v. Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn*, 39 punktas. Teismo praktikos rinkinys 2004 puslapis I-09609.

¹³⁰ Arthur Fairest Ltd. paraiška (cituojiama pagal MURDIE, A. *Q & A on intellectual property* [interaktyvus]. 2-asis leid., 2nd ed. Didžioji Britanija: Cavendish Publishing Limited, 2000 [žiūrėta 2012-03-19], p. 114. Prieiga per internetą: [žiūrėta 2012-03-19]).

¹³¹ *Supra*, note 3, p. 93.

2.9. Baigiamosios įžvalgos

Reikia pažymėti, kad aukščiau pateikta praktika ir kriterijai ne visada buvo susiję tik su Europos Teisingumo Teismo ir VRDT sprendimais. Neretai buvo pasitelkta nacionalinių institucijų, o taip pat užjūrio valstybių teisės aktai ir praktika, tačiau tai nereiškia, kad nurodytais teiginiais siekiama iškreipti Europos Teisingumo Teismo formuojamą praktiką. Kaip teismas yra pažymėjęs, Bendrijos prekių ženklų sistema yra autonominė, kuri taikoma nepriklausomai nuo jokios nacionalinės sistemos¹³². Todėl vertinimas, ar ženklas yra registruotinas pagal Bendrijos teisę, turėtų būti atliekamas vadovaujantis tik Bendrijos teisės aktais¹³³. Visa aukščiau pateikta informacija, kriterijai, pavyzdžiai turėtų būti vertinami kaip geroji praktika, kuria, atsižvelgus į visas aplinkybes, būtų galima vadovautis registruojant prekių ženklus.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pateikta prekių ženklų, prieštaraujančių viešajai tvarkai ir moralei, klasifikacija nėra galutinė. Institucija gali atsisakyti registruoti prekių ženklus ir tais atvejais, kai prekių ženklai nepatenka į aukščiau pateiktą klasifikaciją, tačiau pagal savo pobūdį ir požymius pripažįstami prieštaraujančiais viešajai tvarkai ir moralei. Pavyzdžiui, Latvijoje buvo atsisakyta registruoti prekių ženklą Nr. M-99-87 „LIVE LIGHT“ (taikomas tabakui pagal 34 klasę ir paslaugoms pagal 35 klasę), grindžiant tuo, kad visuomenė tokį ženklą gali suprasti kaip skatinimą rūkyti¹³⁴. Nors ir būtų galima suabejoti sprendimo pagrįstumu, ypač kiek tai susiję su proporcingumo ir būtinumo kriterijais, kuriuos nustatčius galima apriboti asmenų teises, šiuo atveju buvo pateiktas dar vienas atvejis, kai, įvertinus visas aplinkybes, galima atsisakyti registruoti prekių ženklą – sveikatai žalingų įpročių skatinimas.

Be to, įvairios šalys, registruojančios prekių ženklus, pripažįsta, kad atsisakyti registruoti prekių ženklą galima ir tais atvejais, kai jis daro žalą valstybei ir jos interesams (daroma nuoroda į ženklus, kurie yra tapatūs arba klaidinamai panašūs į pavadinimus, visuotinai vertinamus nacionalinio ar pasaulio kultūros palikimo objektus ir kitus kultūros objektus, jei juos registruoja ne savininkas be savininko sutikimo)¹³⁵. Pavyzdžiui, Rusijoje buvo atsisakyta registruoti prekių ženklą, kuriame pateiktas Rusijos architektūrinio objekto – Kiži ansamblio vaizdas (žr. pav. Nr. 5), kuris įrašytas į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą, - todėl, kad nebuvo gautas kompetentingų institucijų leidimas.

¹³² Pirmosios instancijos teismo (ketvirtoji kolegija) 2000-12-05 sprendimas byloje T-32/00, *Messe München v. VRDT* (electronica). [2000] ECR II-3829, pastr. 47.

¹³³ Pirmosios instancijos teismo (antroji kolegija) 2002-10-09 sprendimas byloje T-36/01, *Glaverbel v. VRDT*, [2002] ECR II-3887, pastr. 34.

¹³⁴ Latvija (cituojama pagal *Supra*, note 128, p. 18).

¹³⁵ Moldovos ir Rusijos Respublikos pareiškimas (cituojama pagal *Supra*, note 128, p. 19).

5 pav. „Kizi“ prekių ženklas

Vertinant prekių ženklą viešosios tvarkos ir moralės kontekste, svarbu atsižvelgti ne tik į kriterijus, kurie taikomi tam tikrai kategorijai (pavyzdžiui, religiniai ženklai, įžeidžiantys ženklai ar ženklai, turintys seksualinį pobūdį), tačiau svarbu laikytis ir nuoseklios vertinimo sekos ir struktūros. Tik nuodugniai įvertinus prekių ženklą galima nustatyti, ar jis prieštarauja viešajai tvarkai/ moralei, ir tik tada atsisakyti jį registruoti.

Galima sutikti su Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuru¹³⁶ ir kitų institucijų praktika, kad vertinant prekių ženklą, svarbu atkreipti dėmesį į šiuos aspektus:

1. Atsižvelgiant į kategoriją, kuriai priskiriamas prekių ženklas, gali būti taikomi skirtingi vertinimo kriterijai. Tai gali priklausyti nuo prekių ženklo rūšies (žodinis, grafinis), objekto, kuris gali būti pažeidžiamas (religinės vertybės, garbė, orumas, kitos asmens teisės ir laisvės, viešoji tvarka ir pan.). Todėl egzaminuotojas, kiekvieną kartą vertindamas prekių ženklą, turėtų analizuoti jį atsižvelgdamas į visas aplinkybes ir įvertindamas pažeidimo objektą ir pobūdį. Jei analizuojamas žodinis ženklas, turi būti vertinama ne tik jo reikšmė kasdienėje ar formalioje aplinkoje, bet ir žargonas. Žodinio ženklo reikšmė gali būti reikšminga net ir nedidelei asmenų grupei. Tuo tarpu grafinių prekių ženklų vertinimui gali būti svarbus ženklo vaizdinys, jo reikšmė ir jo suvokimas visuomenėje.
2. Vien tai, kad ženklas yra nemalonus, bjaurus, nereiškia, kad jis prieštarauja viešajai tvarkai ir moralei. Tam, kad būtų pripažinta, jog jis prieštarauja viešajai tvarkai ir moralei, ženklas turi sukelti pagrįstą visuomenės pasipiktinimą, reikšmingai pakenkti pamatinėms religinėms, šeimos ar socialinėms vertybėms¹³⁷. Egzaminuotojas turėtų įvertinti, ar prekių ženklas tiesiog yra neskoningas, ar visgi juo sukeliamas pažeidimas, dėl kurio gali būti žeidžiama visuomenė arba jos nariai, ir tai gali susilaukti visuomenės neigiamos reakcijos, pasmerkimo. Vien nusizengimas visuomenės daliai dėl

¹³⁶ *Supra*, note 3, p. 93.

¹³⁷ Žr. pvz. *Ghazilian* prekių ženklo paraiška [2002] RPC 33, pastr. 30, *Scranage* prekių ženklo paraiška (O/182/05) (cituojama pagal *Supra*, note 55, p. 31).

to, kad pastaroji prekių ženklą gali laikyti nemalonių (bjaurių, atstumiančių), nėra pakankamas pagrindas atsisakyti registruoti prekių ženklą argumentuojant viešosios tvarkos ir moralės apsauga¹³⁸.

3. Vertinant visuomenės požiūrį, nebūtina, kad ženklas žleistų ar sukeltų visos visuomenės pasipiktinimą, pakanka, kad ženklas įžeistų didelę tam tikros visuomeninės grupės (net ir mažos) dalį arba bent jau nedidelę visos visuomenės dalį.
4. Vien tai, kad ženklas pačiam egzaminuotojui atrodo įžeidžiantis ar nusikalstamas, nepakanka jį pripažinti prieštaraujančiu viešajai tvarkai ir moralei, tačiau tai gali būti indikatyvus rodiklis, skatinantis toliau analizuoti ženklą.
5. Egzaminuotojas turi įvertinti ženklą laikydamasis objektyvumo¹³⁹, kuris reiškia, kad vertintojas negali apibrėžti, kas yra pasenę, ar kas yra šiuolaikinė tendencija, jis taip pat negali nustatyti tam tikrų moralės standartų, tačiau tai nereiškia, kad jis apskritai turi būti nejautrus visuomenei. Kitaip tariant, vertintojas turi laikytis objektyvumo ir nešališkumo principų, tačiau ženklą vertinti turi neatsietai nuo visuomenės, atsižvelgdamas į kultūrinius, politinius, religinius, socialinius ir kitus polius.
6. Nors bendriausia prasme vertinimui neturėtų būti svarbus prekių ženklo priskyrimas vienai ar kelioms Vienos klasifikacijos prekių ar paslaugų klasėms, tačiau tam tikrais atvejais jis gali būti reikšmingas. Tai ypač susiję su ženklais, kurie turi seksualinių/erotinių elementų ar religinių simbolių. Pavyzdžiui, tikėtina, kad religinio pobūdžio ženklo naudojimas ritualinės prekės/paslaugoms žymėti neprieštaras viešajai tvarkai ir moralei, tačiau tokio ženklo naudojimas kitokioje veikloje gali sukelti pažeidimą.
7. Viešosios tvarkos ir moralės kriterijaus taikymas yra susijęs su pačiomis ženklo savybėmis, o ne pareiškėjo elgesiu¹⁴⁰. Tai reiškia, kad prekių ženklo atitikimas viešajai tvarkai ir moralei turėtų būti vertinamas atsietai nuo šalutinių aplinkybių, nesusijusių su ženklo savybėmis.

---

¹³⁸ Žr. pvz. *Masterman dizainas* [1991] RPC 89, pastr. 103 II. 28-43, *Ghazilian* prekių ženklo paraiška [2002] RPC 33, pastr. 20 (cituojama pagal *Supra*, note 55, p. 31).

¹³⁹ Žr. pvz. *Ghazilian* prekių ženklo paraiška [2002] RPC 33, pastr. 31, *Basic Trademark* prekių ženklo paraiška [2005] RPC 25, pastr. 8, 23, *Stephens v Avery* [1988] Ch 449, pastr. 454B (cituojama pagal *Supra*, note 55, p. 31).

¹⁴⁰ Žr. Pirmosios instancijos teismo 2003-04-09 sprendimas byloje Nr. T-224/01, *Durferrit GmbH v VRDT*, [2003] ECR II-1589, pastr. 76; Pirmosios instancijos teismo 2005-09-13 sprendimas byloje Nr. T-140/02, *Sportwetten GmbH Gera v VRDT*. [2006] ETMR 15, pastr. 27-29.

8. Prekių ženklas turi būti vertinamas pagal paraiškos pateikimo dienos aktualijas ir tendencijas¹⁴¹. Reikėtų įvertinti ir visuomenės brandą, socialinį, kultūrinį, istorinį polių, tradicijas ir panašius rodiklius, kurie leistų identifikuoti, ar yra moralės ir viešosios tvarkos pažeidimas.
9. Kadangi atsisakymas registruoti prekių ženklą apriboja asmens išraiškos laisvę, saugomą nacionaliniais, regioniniais ir tarptautiniais teisės aktais, todėl atsisakyti registruoti galima tik tais atvejais, kai tai pateisinama būtinumo ir proporcingumo reikalavimais. Kilus abejonėms, ar prekių ženklas turėtų būti registruojamas, abejonė turėtų būti sprendžiama išraiškos laisvės apsaugos naudai, registruojant prekių ženklą¹⁴².

---

¹⁴¹ Žr. *Ghazilian* prekių ženklo paraiška [2002] RPC 33, pastr. 44 (cituojuama pagal *Supra*, note 55, p. 31).

¹⁴² Žr. *Basic Trademark* prekių ženklo paraiška [2005] RPC 25, pastr. 3-6 (cituojuama pagal *Supra*, note 55, p. 31).

Išvados

1. Teisės aktuose, kurie reglamentuoja prekių ženklų apsaugą, nėra atskleistas viešosios tvarkos ir moralės turinys. Teorijų ir sampratų įvairovė ir jų dinamiškumas parodo, kad viešosios tvarkos ir moralės apibrėžimas yra reliatyvus ir priklauso nuo daugelio veiksnių, tokių kaip valstybinė ir visuomeninė santvarka, teisės tradicija, papročiai, religija, civilizacijos ir kultūros lygis, šalyje vykstantys įvykiai, visuomenės požiūris, socialinė ir dvasinė aplinka. Dėl šios priežasties, manytina, kad viešosios tvarkos ir moralės turinys turėtų būti nustatomas kiekvieną kartą individualiai analizuojant ir vertinant prekių ženklą.
2. Kadangi atsisakymu registruoti prekių ženklą yra suvaržoma prekių ženklo savininko teisė registruoti prekių ženklą ir įsitikinimų išraiškos laisvė, tokie apribojimai turėtų būti pagrįsti proporcingumo ir būtinumo kriterijais, argumentuojant viešosios tvarkos, moralės ir viešųjų interesų apsauga, siekiu užkirsti kelią nusikalstamų veikų atlikimui ir jų skatinimui, svarbiausių žmogaus teisių gynimu, išlaikant balansą tarp viešųjų ir privačiųjų interesų apsaugos.
3. Siekiant suteikti teisinio tikrumo prekių ženklų savininkams, prekių ženklus registruojančios institucijos turėtų vadovautis ne tik tendencijomis, vyraujančiomis viešojoje erdvėje, aplinkybėmis ir veiksniais, darančiais įtaką moralės ir viešosios tvarkos turiniui, bet ir taisyklėmis, suformuotomis vystantis praktikai prekių ženklų srityje. Be šalutinių vertinimo kriterijų, išskirtinos šios pagrindinės vertinimo gairės:
  - 3.1. Asmuo, analizuojantis prekių ženklą, turi laikytis objektyvumo ir nešališkumo principų, tačiau tai nereiškia, kad ženklas turi būti vertinamas atsietai nuo visuomenės. Būtina atsižvelgti į visuomenės kultūrinius, politinius, religinius, socialinius ir kitus procesus;
  - 3.2. Tam, kad ženklas būtų pripažintas prieštaraujančiu viešajai tvarkai ir moralei, nepakanka, kad jis būtų bjaurus ar nemalonus, ženklas turi sukelti pagrįstą visuomenės pasipiktinimą, reikšmingai pakenkti pamatinėms religinėms, šeimos, socialinėms vertybėms, visuomeninei santvarkai;
  - 3.3. Analizuojant prekių ženklą, svarbu atsižvelgti į prekių ženklo rūšį (žodinis, grafinis), objektą, kuris gali būti pažeidžiamas, žodinių elementų reikšmę formalioje ir kasdienėje aplinkoje, vaizdinio ženklo išorinę išraišką, jo vertinimą ir suvokimą visuomenėje, kitas aplinkybes, kurios gali būti svarbios konkrečiu atveju;

3.4. Moralės ar viešosios tvarkos pažeidimui konstatuoti nėra būtinas absoliutaus visuomenės narių, kurių teisės galimai būtų pažeistos, skaičiaus konstatavimas, pakanka, kad ženklas žleistų nedidelę dalį visos visuomenės arba bent jau nemažą dalį tam tikros visuomenės grupės.

Literatūra

I. Norminiai teisės aktai

1. Tarptautiniai teisės aktai

1. 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos. Valstybės žinios, 1996, Nr. 75-1796.
2. 1945 m. Jungtinių Tautų Chartija. Valstybės žinios, 2002, Nr. 15-557.
3. 1948 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Valstybės žinios, 2006, Nr. 68-2497.
4. 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios, 1995-05-16, Nr. 40-987.
5. 1965 m. Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo. Valstybės žinios, 1998, Nr. 108-2957.
6. 1966 m. Jungtinių Tautų tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 77-3288.

2. Europos Sąjungos teisės aktai

1. 1988-12-21 Pirmoji Tarybos direktyva Nr. 89/104/EEB valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti. OJ L 40, 11.2.1989, p. 1-7.
2. 2000-06-29 Tarybos direktyva Nr. 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės. OL L 180, 19/07/2000 p. 0022 – 0026.
3. 2004-10-25 Tarybos pamatinis sprendimas 2004/757/TVR, nustatantis būtiniausias nuostatas dėl nusikalstamų veikų sudėties požymių ir bausmių neteisėtos prekybos narkotikais srityje. OL L 335/8.
4. 2007 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. OL C 303, 14/12/2007 p. 0001-0016.
5. 2008 m. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija. OL C 115, 2008 5 9, p. 1.
6. 2008-10-22 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2008/95/EB valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (kodifikuota redakcija). OL L 299, 2008 11 8, p. 25-33.
7. 2009-02-26 Tarybos reglamentas (EB) Nr. 207/2009 dėl Bendrijos prekių ženklo (Kodifikuota redakcija). OJ L 78, 24.3.2009, p. 1-42.
8. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija). OL 2010 C 83, p. 47.

3. Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 1985, Nr. 1-1.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
5. Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas. Valstybės žinios, 2003, Nr. 114-5115.
6. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 92-2844.
7. Valstybinio patentų biuro 2000-12-29 įsakymas Nr. 123 „Dėl Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymo Nr. VIII-1981 įgyvendinimo“ (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 11-331.

4. Kiti teisės aktai

1. Saksonijos policijos įstatymas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.jusline.de/index.php?cpid=f92f99b766343e040d46fcd6b03d3ee8&lawid=201&paid=1>> [žiūrėta 2011-12-04].

II. Specialioji literatūra

1. ANDRIULIS, V., *et al.* *Lietuvos teisės istorija*. Vilnius, 2002.
2. BAIRD, S.R. Moral Intervention in the Trademark Arena: Barring the Registration of Scandalous and Immoral Trademarks. *The trademark reporter*, 1993, 83 tomas, Nr. 5.
3. BAKŠEVIČIENĖ, R.; BEINORAVIČIUS, D. Teisės ir moralės santykis remiantis teisės požymiais. Jo naudojimas formuoti teigiamas Lietuvos teisės sistemos atžvilgiu visuomenės nuostatas. *Teisė*. Nr. 51, 2004, p. 15-17.
4. BARNARD, C. *Europos Sąjungos materialinė teisė* (iš anglų kalbos vertė Girdzevičienė D., *et al.*). I tomas. Vilnius: Eugrimas, 2005.
5. DINWOODIE G. B.; JANIS M. D. *Trademark law and theory: a handbook of contemporary research*. Kornvalis, 2008.
6. GERT, B. *Morality: its nature and justification*. Niujorkas, 1998.

7. HALPIN, A. Rights and law – analysis and theory. 1997. *The Modern law review*, [interaktyvus], 1999, 62 tomas, Nr. 2 [žiūrėta 2011-12-18], p. 314-315. Prieiga per internetą: <<http://www.jstor.org/stable/1097032>> [žiūrėta 2011-12-18].
8. HELFER, L.R.; AUSTIN, G.W. *Human rights and intellectual property: mapping the global interface*. Jungtinės Amerikos Valstijos, 2011.
9. KELSEN, H. *Grynoji teisės teorija* (vertė A. Degutis ir E. Kūris). Vilnius: Eugrimas, 2002.
10. LEVICKAITĖ, R. Socialinių sąlygų dualizmas: religija, moralė, mokslas. *Santalka. Filosofija*, 2008, t. 16, nr. 3, p. 50-55.
11. LOMBARDI, L. G. *Moral analysis. Foundations, guides, and applications*. Niujorkas: State University of New York Press, 1988.
12. MELNIKIENĖ, D. Žodyno antraštynas ir nenorminė leksika. *Kalbotyra*. 2006. 56 (3), p. 108-113.
13. MURDIE, A. *Q & A on intellectual property*. 2-asis leid., 2nd ed. Didžioji Britanija: Cavendish Publishing Limited, 2000.
14. NOVIKOVAS, A. Viešosios tvarkos, kaip viešojo saugumo sudedamosios dalies, turinio analizė. *Verslo ir teisės aktualijos* [interaktyvus], 2008, t. 2.
15. THIROUX, J. *Ethics: theory and practice*. 4-asis leid., 4th ed. Niujorkas: Macmillan Publishing Company, 1990.
16. VILUTIS, P. *Administracinė teisė: bendroji dalis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1939.
17. ŽEMAITIS, V. *Dorovės sąvokos*. Vilnius: „Mintis“, 1983.

III. Praktinė medžiaga

1. Didžiosios Britanijos intelektinės nuosavybės biuro praktika

1. Didžiosios Britanijos intelektinės nuosavybės biuro apeliacinės komisijos 2005-12-20 sprendimas Nr. O-137-06 dėl „FCUK“ prekių ženklo [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ipo.gov.uk/types/tm/t-os/t-find/t-challenge-decision-results/o13706.pdf>> [žiūrėta 2012-03-20].
2. Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuro 2001-01-09 sprendimas Nr. O-021-05 *C. P. Ghazillian* dėl „Tiny penis“ prekių ženklo. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ipo.gov.uk/o01501.pdf>> [žiūrėta 2011-12-20].

3. Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuro 2005-01-18 sprendimas Nr. O-021-05 dėl „Jesus“ prekių ženklo [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ipo.gov.uk/types/tm/t-os/t-find/t-challenge-decision-results/o02105.pdf>>.

2. Vidaus rinkos derinimo tarnybos praktika

1. Vidaus rinkos derinimo tarnybos 2003-03-25 sprendimas byloje Nr. R 495/2005-G, *Dick Lexic Limited v. VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2002/en/R0111_2002-4.pdf> [žiūrėta 2011-12-18].
2. Vidaus rinkos derinimo tarnybos 2004-09-29 sprendimas byloje Nr. R 176/2004-2 *Falcon Sporting Goods AG v. VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2004/es/R0176_2004-2.pdf> [žiūrėta 2011-12-18].
3. Vidaus rinkos derinimo tarnybos 2006-07-06 sprendimas byloje Nr. R 495/2005-G *Jebaraj Kenneth trading as Screw You v. VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2005/en/R0495_2005-G.pdf> [žiūrėta 2011-12-18].
4. Vidaus rinkos derinimo tarnybos antrosios apeliacinės komisijos 2006-06-16 sprendimas byloje Nr. R 503/2006-2 *Maple Skate B.V. v. VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2006/en/R0503_2006-2.pdf> [žiūrėta 2011-12-17].
5. Vidaus rinkos derinimo tarnybos antrosios apeliacinės komisijos 2008-01-18 sprendimas byloje Nr. R 1058/2007-2 *Pölsamaa Meierei Juustutööstus Oü v. VRDT* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/2007/en/R1058_2007-2.pdf> [žiūrėta 2011-12-17].

3. Teismų praktika

1. Bendrojo Teismo (trečioji kolegija) 2011-10-05 sprendimas byloje Nr. T-526/09, *PAKI Logistics GmbH prieš Vidaus rinkos derinimo tarnybą (prekių ženklams ir pramoniniam dizainui)*. Teismo praktikos rinkinys 2011 puslapis 00000.
2. Europos Teisingumo Teismo 1974-12-04 sprendimas byloje 41/74, *Yvonne van Duyn v. Home Office*, Rink. 1974 p. 01337.

3. Europos Teisingumo Teismo 1975-10-28 sprendimas byloje 36/75, *Rutili v. Ministre de l'intérieur*, Rink. p. 01219.
4. Europos Teisingumo Teismo 1977-10-27 sprendimas byloje 30/77, *Régina v. Pierre Bouchereau*, Rink. p. 01999.
5. Europos Teisingumo Teismo 1999-11-23 sprendimas sujungtose bylose Nr. C-369/96 ir C-376/96, *Jean-Claude Arblade, Arblade & Fils SARL v. Bernard Leloup, Serge Leloup, Sofrage SARL*, ECR I-08453.
6. Europos Teisingumo Teismo 2001-11-20 sprendimas byloje C-268/99, *Aldona Malgorzata Jany ir kt. v Staatssecretaris van Justitie*, Rink. p. I-8615.
7. Europos Teisingumo Teismo 2004-04-29 sprendimas byloje C-482/01 ir C-493/01, *Georgios Orfanopoulos ir kt. ir Raffaele Oliveri v. Land Baden-Württemberg.*, Rink. p. I-5257.
8. Europos Teisingumo Teismo 2004-04-29 sprendimas sujungtose bylose C-456/01 ir C-457/01, *Henkel v. VRDT*, Rink. p. I-5089.
9. Europos Teisingumo Teismo 2004-09-16 sprendimas byloje C-329/02, *SAT.1 v. VRDT*, Rink. p. I-8317.
10. Europos Teisingumo Teismo 2004-10-14 sprendimas byloje C-36/02, *Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v. Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn*. Teismo praktikos rinkinys 2004 puslapis I-09609.
11. Europos Teisingumo Teismo 2006-04-27 sprendimas byloje C-441/02, *Komisija v. Vokietija*, Rink. p. I-3449.
12. Europos Teisingumo Teismo 2006-10-31 sprendimas byloje C-503/03, *Komisija v. Ispanija*, Rink. p. I-1097.
13. Europos Teisingumo Teismo 2010-12-16 sprendimas byloje C-137/09, *Marc Michel Josemans v. Burgemeester van Maastricht*. ECR 2010 p. 00000.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2003-04-08 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-264/2003, kat. 2.1.2.1.6.1.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012-02-28 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-29/2012, kat. 1.2.26.2.1.; 2.3.6.4.5.1.; 2.4.7.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011-09-09 nutartis civilinėje byloje *Z. V. L. v. VšĮ „Versmės“ leidykla, A. R.*, Nr. 3K-3-347/2011, kat. 26.6; 114.11.

17. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998-03-10 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 20 straipsnio trečiosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.
18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000-06-30 nutarimas „Dėl teisės į žalą, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimą“.
19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007-05-05 nutarimas „Dėl minimalių kvalifikacinių reikalavimų mokslininkams“.
20. Pirmosios instancijos teismo (antroji kolegija) 2002-10-09 sprendimas byloje T-36/01, *Glaverbel v. VRDT*, [2002] ECR II-3887.
21. Pirmosios instancijos teismo (ketvirtoji kolegija) 2000-12-05 sprendimas byloje T-32/00, *Messe München v. VRDT (electronica)*. [2000] ECR II-3829.
22. Pirmosios instancijos teismo 2003-04-09 sprendimas byloje Nr. T-224/01, *Durferrit GmbH v VRDT*, [2003] ECR II-1589.
23. Pirmosios Instancijos Teismo 2004-04-21 sprendimas byloje Nr. T-127/02, *Anlagen u. Geräte nach 'GMP' für Produktion u. Labor GmbH v. VRDT*, ECR II-01113.
24. Pirmosios instancijos teismo 2005-09-13 sprendimas byloje Nr. T-140/02, *Sportwetten GmbH Gera v VRDT*. [2006] ETMR 15.
25. Prūsijos aukštesniojo administracinio teismo 1933-11-09 sprendimas.
26. Vokietijos Federacinės Respublikos Pirmojo Senato 1985-05-14 sprendimas byloje *Brokdorf*.

IV. Kiti šaltiniai

1. 1994 m. Jungtinių tautų tarptautinė konferencija „Gyventojai ir socialinė raida“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.iisd.ca/cairo.html>> [žiūrėta 2011-12-19].
2. ABA Tarptautinio skyriaus Intelektinės nuosavybės komiteto 2010-06-30 pranešimas „Šveicarija. Prekių ženklai“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <[http://meetings.abanet.org/webupload/commupload/IC750000/sitesofinterest_files/Quarterly.Report.Trademark.10-07-17.\(Second.Quarter\).Switz.pdf](http://meetings.abanet.org/webupload/commupload/IC750000/sitesofinterest_files/Quarterly.Report.Trademark.10-07-17.(Second.Quarter).Switz.pdf)> [žiūrėta 2011-12-17].

3. ČILINSKAS K.; JOČIENĖ D. Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje [interaktyvus]. Vilnius, 2004 [žiūrėta 2011-12-18], p. 123. Prieiga per internetą: <<http://www3.lrs.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0120826.pdf>> [žiūrėta 2011-12-18].
4. Didžiosios Britanijos Intelektinės nuosavybės biuro prekių ženklų registravimo vadovas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.ipo.gov.uk/tmmanual-chap3-exam.pdf>>; <<http://www.ipo.gov.uk/prevooffensive.pdf>> [žiūrėta 2011-12-31].
5. Europos Komisijos 2011-05-24 pranešimas „Intelektinės nuosavybės teisių vieninga rinka, skatinanti kūrybiškumą ir inovacijas, siekiant ekonominio augimo, aukštos kokybės darbo vietų bei pirmos klasės prekių ir paslaugų Europoje“ [interaktyvus]. KOM(2011) 287 [žiūrėta 2011-12-18]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0287:FIN:LT:PDF>> [žiūrėta 2011-12-18].
6. Europos Teisingumo Teismo generalinės advokatės Christine Stix-Hackl išvada, pateikta 2004-03-18 byloje C-36/02, *OMEGA Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v. Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn Bundesverwaltungsgericht* (Vokietija), 102 punktas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62002CC0036:LT:HTML>> [žiūrėta 2012-03-21].
7. Europos Teisingumo Teismo generalinio advokato Yves Bot 2010-07-15 d. išvada byloje C-137/09 *Marc Michel Josemans v. Burgemeester van Maastricht*, 21 punktas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62009CC0137:EN:HTML>> [žiūrėta 2012-03-23].
8. JOČIENĖ, D. Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnio taikymo praktika [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <i.zadarackaite.home.mruni.eu/wp.../10/ezt10taikymopraktika.doc> [žiūrėta 2012-03-22].
9. Lietuvių kalbos žodynas (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas / redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė [interaktyvus]. Vilnius:

- Lietuvių kalbos institutas, 2005 [žiūrėta 2011-12-04]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>> [žiūrėta 2011-12-04].
10. Nuolatinio komiteto dėl prekių ženklų, pramoninio dizaino ir geografinių nuorodų įstatymo 23-ioji sesija. Grounds for Refusal for all Types of Marks [interaktyvus]. 2010, priedas I, nr. SCT/23/2. [žiūrėta 2012-03-23]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/stlt/en/sct_23/sct_23_2.pdf> [žiūrėta 2012-03-19].
  11. Šveicarijos Federacinio Teismo 2010-04-12 sprendimas Nr. 4A_302/2010 dėl „Madonna“ prekių ženklo. *World Trademark review daily* [interaktyvus]. 2010 [žiūrėta 2011-12-17]. Prieiga per internetą: <http://www.decisions.ch/publikationen/schweizer_madonna_public_morale_bger.pdf> [žiūrėta 2011-12-17].
  12. Trade marks work manual. Chapter 9: Marks contrary to public policy and morality [interaktyvus]. Singapūras, 2009 [žiūrėta 2012-03-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.ipos.gov.sg/NR/rdonlyres/78E7BDE3-18B1-4CE9-819D-98449D2D19C8/7651/9WorkManualMarkscontrarytoPublicPolicyorMorality20.pdf>> [žiūrėta 2012-03-19].
  13. Vidaus rinkos derinimo tarnybos sprendimų, kuriuose buvo atsisakyta registruoti prekių ženklus, bazė [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://oami.europa.eu/CTMOnline/RequestManager/en_Result_NoReg> [žiūrėta 2011-12-17].
  14. WIDMER T. BUDDHA-BAR mark in breach of Switzerland's morality. In *AIPPI e-News* [interaktyvus]. Nr. 21, 2011 [žiūrėta 2011-12-17], p. 5. Prieiga per internetą: <[http://www.lalive.ch/data/publications/AIPPI_E-News_November_2011_\(abstract_pp_1_5__18\).pdf](http://www.lalive.ch/data/publications/AIPPI_E-News_November_2011_(abstract_pp_1_5__18).pdf)> [žiūrėta 2011-12-17].

Santrauka

Kaip jau nurodyta pavadinime, magistro darbe pateikiama viešosios tvarkos ir moralės, kaip pagrindo atsisakyti registruoti Bendrijos prekių ženklą, analizė. Darbas susideda iš dviejų dalių, kurių pirmojoje pateikiama viešosios tvarkos ir moralės sampratų bei teorijų įvairovė, jų tarpusavio ryšys ir santykis su teisės normomis, įvertinamas šio pagrindo santykis su įsitikinimu išraiškos laisve. Antrojoje darbo dalyje pagrindinis dėmesys kreipiamas į tarptautinių, Europos Sąjungos ir nacionalinių institucijų praktiką, nagrinėjant bylas, susijusias su atsisakymu registruoti žymenį, prieštaraujantį viešajai tvarkai ir moralei. Paskutinėje darbo dalyje autorė apibendrina pagrindines prekių ženklų vertinimo gaires ir kriterijus.

Tyrimo tikslas yra atskleisti viešosios tvarkos ir moralės sampratų įvairovę ir jų turinio priklausomybę nuo daugelio veiksnių, įvertinti viešosios tvarkos ir moralės apsaugos ir įsitikinimų išraiškos laisvės santykį ir nubrėžti prekių ženklų vertinimo gaires ir kriterijus. Tokiu būdu, įvykdžius šiuos tikslus, darbe pateikiami teoriniai argumentai, paremti teismų praktikos ir bylų analize.

Pabaigoje autorė daro išvadą, kad viešosios tvarkos ir moralės apibrėžimas yra reliatyvus ir priklauso nuo daugelio veiksnių, tokių kaip valstybinė ir visuomeninė santvarka, teisės tradicija, papročiai, religija, civilizacijos ir kultūros lygis, šalyje vykstantys įvykiai, visuomenės požiūris, socialinė ir dvasinė aplinka, ir apibendrinamos prekių ženklų vertinimo gairės ir kriterijai.

Summary

Public Order and Morality as Grounds of Refusal to Register a Community Trade Mark

As already indicated by the title, this master thesis provides the analysis of public order and morality as grounds of refusal to register a Community trade mark. The thesis consists of two parts, the first of which presents various concepts and theories concerning the terms “public order” and “morality”, cohesion between these two terms, and the relationship between law and morals, as well as evaluates the relationship between the protection of public order and morality and the freedom of expression. The second section focuses on the practise of international, European Union and national authorities examining cases regarding refusal to register a mark contrary to public order and morality. Furthermore, in the final part of the paper the author reveals the main guidelines and criteria for trade mark examination.

The purpose of this study is to reveal the diversity of concepts of public order and morality and the dependence of their content on many factors, as well as to evaluate the relationship between the protection of public order and morality and the freedom of expression, and to determine the main guidelines and criteria for trademark examination. Thus, by achieving these goals, the thesis provides theoretical arguments backed up by case law and case study.

Finally, it is concluded that the definition of public order and morality is relative and depends on many factors, such as political system and social order, legal tradition, customs, religion, civilization and cultural level, current events in the country, public opinion, social and spiritual environment; and the main guidelines and criteria for trade mark examination are summarized.